

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
на тему: «Облік, контроль та аналіз діяльності малого підприємства
(на прикладі ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»))»

Виконавець:

студентка ФМОІТ

Нестерович Поліна Євгеніївна _____

Науковий керівник:

доцент, доцентка кафедри бухгалтерського
обліку, аналізу та аудиту

Сиротенко Наталія Анатоліївна _____

АНОТАЦІЯ

Нестерович П. Є. «Облік, контроль та аналіз діяльності малого підприємства (на прикладі ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»))»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2025.

У роботі досліджуються нормативна база, організаційні та методичні підходи обліку, внутрішнього контролю та економічного аналізу на прикладі діяльності малого підприємства ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС».

Наведено загальну економічну характеристику підприємства, досліджено особливості обліку господарських операцій. Розглянуто систему внутрішнього контролю, основні фінансово-економічні показники підприємства за 2022–2024 роки, виявлено динаміку змін та встановлено чинники, що впливають на фінансові результати.

Запропоновано оптимізацію структури фінансово-економічного відділу, оновлення облікової політики, шляхи вдосконалення обліку основних засобів, зміни до складу інвентаризаційної комісії та графіку проведення інвентаризацій, підходів до аналізу показників діяльності підприємства.

Ключові слова: облік, внутрішній контроль, аналіз, облікова політика, управління, мале підприємство, звітність.

ANNOTATION

Nesterovych P. E. «Accounting, control and analysis of small business activities (on the example of LLC «AGRO TRADE SERVICE»))»

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program «Accounting, Audit and Tax Consulting». Odesa National Economics University. Odesa, 2025.

The work investigates the regulatory framework, organizational and methodological approaches to accounting, internal control and economic analysis on the example of the activities of a small enterprise “AGRO TRADE SERVICE” LLC.

The general economic characteristics of the enterprise are presented, the peculiarities of accounting for business transactions are studied. The system of internal control, the main financial and economic indicators of the enterprise for 2022-2024 are considered, the dynamics of changes are identified and the factors influencing the financial results are determined.

Optimization of the structure of the financial and economic department, updating of the accounting policy, ways to improve the accounting of fixed assets, changes in the composition of the inventory commission and the schedule of inventories, approaches to the analysis of enterprise performance are proposed.

Keywords: accounting, internal control, analysis, accounting policy, management, small enterprise, statements.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	6
1.1. Економіко-правова характеристика суб'єктів малого підприємництва	6
1.2. Нормативне забезпечення малих підприємств	10
1.3. Методичні підходи до обліку, контролю та економічного аналізу діяльності малих підприємств	14
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»	24
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»	24
2.2. Особливості обліку у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»	30
2.3. Контроль та аналіз у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»	44
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	52
3.1. Удосконалення системи обліку у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»	52
3.2. Напрями покращення контролю та аналізу у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»	62
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку економіки малі підприємства відіграють вагомую роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки, формування конкурентного середовища та зростання рівня зайнятості населення.

Ефективність діяльності малого підприємства безпосередньо залежить від рівня організації обліку, дієвості системи внутрішнього контролю та економічного аналізу, який є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. За даних умов особливої актуальності набуває питання удосконалення організаційних та методичних підходів до обліку, контролю і аналізу як ключових інструментів фінансово-економічного управління.

ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» є малим підприємством, діяльність якого пов'язана з оптовою торгівлею вітчизняними та іноземними продуктами харчування. Успішне функціонування підприємства потребує налагодженого обліку відповідно до норм чинного законодавства, ефективної системи контролю за використанням ресурсів та аналітичної підтримки для забезпечення економічної обґрунтованості управлінських рішень.

Питанням особливостей обліку, контролю та аналізу діяльності малих підприємств приділяли увагу багато дослідників: Андрушко Р. [1], Банера Н. П., Гелей Л. О. [2], Колесніченко А. С. [13], Красота О. В. [15], Кріль А. Ю. [16], Лисенко А. М. [18], Новіков В. В. [23] та інші науковці.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження обліку, контролю та аналізу на малому підприємстві з подальшою розробкою пропозицій щодо їх удосконалення.

Задля досягнення мети були поставлені для вирішення такі завдання:

- дослідити економіко-правові засади діяльності малих підприємств в Україні, визначити їх місце у розвитку вітчизняної економіки;

- вивчити систему нормативного забезпечення обліку, контролю та аналізу на малих підприємствах;
- розглянути методичні підходи до обліку, контролю та економічного аналізу на малих підприємствах;
- надати загальну економічну характеристику діяльності ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»;
- дослідити особливості обліку господарських операцій на підприємстві;
- оцінити діючу систему внутрішнього контролю, виявити її сильні сторони та недоліки;
- провести економічний аналіз основних фінансово-господарських показників діяльності підприємства за 2022–2024 роки;
- визначити основні резерви підвищення ефективності обліку, контролю та аналізу на підприємстві;
- надати практичні рекомендації щодо вдосконалення системи бухгалтерського обліку, підвищення ефективності внутрішнього контролю та поглиблення аналітичної роботи на малому підприємстві.

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження є процес інформаційного забезпечення обліку, контролю та аналізу на малому підприємстві. Предметом дослідження є організаційні та методичні аспекти обліку, контролю та економічного аналізу у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС».

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи, які забезпечили досягнення поставленої мети та завдань роботи. У межах дослідження системи обліку використано метод опису облікових процедур для вивчення послідовності дій у процесі ведення обліку. Для візуалізації результатів застосовано табличний метод. Синтез використано для узагальнення результатів роботи та формування висновків. Метод аналізу під час дослідження динаміки основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС». З метою оцінки функціонування системи контролю використано метод логічного узагальнення –

для виявлення основних проблем та недоліків у механізмах контролю, а також метод функціонального аналізу, що дав змогу оцінити розподіл обов'язків і відповідальності в системі внутрішнього контролю. При дослідженні діяльності підприємства було задіяно методи економічного аналізу: балансовий, порівняльний, розрахунково-аналітичний та статистичний, які дозволили провести оцінку основних показників діяльності підприємства.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну основу дослідження складають нормативно-правові акти, такі як: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий кодекс України, інструктивні та методичні рекомендації Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної податкової служби України тощо. У дослідженні використано також положення наукових праць українських та зарубіжних вчених, фахових періодичних видань, публікації науково-практичних конференцій.

Практичну основу дослідження складають внутрішні документи ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»: установчі документи, облікова політика підприємства, первинна документація, реєстри обліку, звітність, аналітичні матеріали щодо основних показників діяльності підприємства за 2022–2024 роки.

Публікації та апробація досліджень. За темою дослідження було опубліковано:

1. Нестерович П. Є. Особливості аудиту діяльності малих підприємств. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах військового стану* : тези доповідей підсумкової студ. конф. ФМОІТ, присвяченої 81-річниці визволення міста Одеси від фашистських загарбників. (Одеса, 07-11 квітня 2025 року). Одеса : ОНЕУ, 2025. С. 373-374 [22].

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань) та 25-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок. Основний зміст викладено на 71 сторінці. Робота містить 16 таблиць, 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Економіко-правова характеристика суб'єктів малого підприємництва

Суб'єкти малого підприємництва є фундаментом формування ринкового конкурентного середовища, послаблення монополізму. Світовий досвід також свідчить про ключову роль малих підприємств в стабілізації економіки в умовах кризи, розвитку громадянського суспільства, а також слугує підґрунтям для розвитку інновацій.

Згідно з Господарським кодексом України, підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Групування суб'єктів господарювання за розмірами здійснюється на основі кількісних та фінансових критеріїв, а саме кількості працівників та річного доходу, проте чітке тлумачення поняття «мале підприємство» не наводиться [7, ст. 42].

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні») критеріями класифікації підприємств за масштабністю є балансова вартість активів, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та кількість працівників.

Таким чином, хоча Господарським кодексом України не передбачено чіткого визначення поняття «мале підприємство», законодавчі акти у сфері бухгалтерського обліку встановлюють об'єктивні критерії, що дозволяють ідентифікувати підприємство як мале.

Для віднесення підприємства до певної категорії показники його діяльності за попередній рік діяльності мають відповідати щонайменше двом з таких критеріїв (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація підприємств України за масштабністю

Тип підприємства	Балансова вартість активів	Чистий дохід від реалізації	Кількість працівників
Мікропідприємство	До 350 тис. євро	До 700 тис. євро	До 10 осіб
Мале підприємство	До 4 млн. євро	До 8 млн. євро	До 50 осіб
Середнє підприємство	До 20 млн. євро	До 40 млн. євро	До 250 осіб
Велике підприємство	Понад 20 млн. євро	Понад 40 млн. євро	Понад 250 осіб

Джерело: складено авторкою за даними [29].

Отже, малим підприємством визнають суб'єкти господарювання, які не відповідають критеріям мікропідприємств та показники діяльності яких за рік, що передуює звітному, відповідають таким критеріям:

- балансова вартість активів становить до 4 млн євро включно;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становить до 8 млн євро включно;
- кількість працівників становить до 50 осіб включно.

Малі підприємства функціонують самостійно, на власний розсуд та ризик, з метою отримання прибутку. Їх наявність та належне функціонування для національної економіки є важливим оскільки малі підприємства:

- сприяють зниженню рівня безробіття населення, створюючи робочі місця;
- підвищують мобільність економіки, швидко реагуючи на кон'юнктурні зміни на ринку;
- сприяють формуванню розвинутого споживчого ринку;
- відіграють вагомий роль у наповненні державного та місцевих бюджетів;

- створюють сприятливі умови для соціального прогресу;
- посилюють конкурентоспроможність економіки, стримуючи розвиток монополістичних тенденцій [15].

Зважаючи на перелічені вище переваги малих підприємств, підтримка розвитку даного типу підприємств державою є необхідною для відновлення макроекономічної та соціальної стабільності країни.

Ключову роль у забезпеченні стійкого економічного розвитку України відіграють малі та середні підприємства, оскільки завдяки їх гнучкості та швидкій адаптації до змінних ринкових умов, особливо в період нестабільності економіки.

З метою зосередження уваги на значенні підприємств різних категорій для національної економіки, у табл. 1.2 наведено порівняльний аналіз основних абсолютних та відносних показників діяльності підприємств за даними Державної служби статистики України за 2023 рік.

Таблиця 1.2

Аналіз показників діяльності підприємств за масштабністю, 2023 р.

Тип підприємства	Абсолютні показники			Відносні показники		
	К-сть, тис. од.	Зайнятість, тис. осіб	Оборот, млрд. грн.	Частка у загальній к-сті, %	Частка у загальній к-сті зайнятого населення, %	Частка у загальному обороті, %
Мікро- та малі підприємства	293,2	1324,1	2668,9	95,3	26,4	19,9
Середні підприємства	14,1	2336,3	5990,5	4,5	47,0	44,5
Великі підприємства	0,5	1391,9	4797,0	0,2	26,6	35,6
Всього	307,8	4970,4	13456,4	100	100	100

Джерело: складено авторкою за даними [26].

За даними Державної служби статистики України у 2023 році найбільша кількість підприємств здійснювала діяльність на території Київської, Дніпропетровської, Харківської, Львівської та Одеської областей.

Мікро- та малі підприємства становлять переважну більшість серед юридичних осіб - 95,3% від загальної кількості підприємств в Україні. Вони забезпечують зайнятість понад 1,3 мільйона осіб, що становить понад чверть (26,4%) усіх працевлаштованих на підприємствах, і формують близько 20% загального обороту. Це підкреслює їхню роль у зміцненні соціально-економічної стабільності, створенні робочих місць і розвитку місцевих економік. Активне сприяння розвитку цього сегмента є стратегічно важливим для розширення внутрішнього ринку, підтримки інновацій та стимулювання підприємницької активності.

Попри важливість малих підприємств на макроекономічному рівні, в Україні проблеми їх функціонування мають комплексний характер і охоплюють такі аспекти як:

- фінансові бар'єри: обмежений доступ до фінансування, високі відсоткові ставки за кредитами та низька фінансова підтримка з боку держави ускладнюють розвиток малих підприємств;

- організаційні та кадрові проблеми: низький рівень управлінської культури та обмежений досвід та знання у сфері бізнесу негативно впливають на ефективність діяльності малих підприємств;

- нестабільність регуляторного середовища: часті зміни в законодавстві створюють значні бар'єри у функціонуванні малих підприємств;

- недостатній рівень інституційної підтримки з боку держави: відсутність належної системної уваги до потреб малих підприємств з боку органів державної влади знижує потенціал розвитку цього сектора [48].

З метою усунення вказаних бар'єрів та стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні впроваджуються різноманітні державні програми підтримки. Серед них слід відзначити такі ініціативи, як «Доступні кредити 5–7–9%», яка спрямована на здешевлення кредитних ресурсів для мікро- та малих підприємств, а також наявні

програми грантової підтримки в рамках урядового проекту «Робота». Такі заходи покликані полегшити підприємцям доступ до фінансових ресурсів, підтримати інноваційні проекти та стимулювати створення додаткових робочих місць.

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) малих підприємств є важливим аспектом розвитку української економіки та її інтеграції у світові ринки. Для малих підприємств ЗЕД дозволяє знайти нові ринки збуту, залучити інвестиції, а також залучити інноваційні технології і підвищити конкурентоспроможність бізнесу. ЗЕД для малих підприємств також пов'язана з певними викликами, зокрема необхідністю дотримання міжнародних стандартів, адаптації до вимог іноземних ринків, а також управління ризиками, пов'язаними з валютними змінами, логістичними операціями та митними процедурами.

Європейський Союз активно підтримує малі та середні підприємства (МСП), визнаючи їх значну роль у розвитку економіки, інновацій та створенні робочих місць. Заходи підтримки з боку ЄС включають програми «Single Market Programme» та «Horizon Europe», які спрямовані на полегшення доступу до фінансів та розвиток інновацій на малих підприємствах. Існують спеціальні платформи, які допомагають МСП з консультаціями та партнерствами. Завдяки цим ініціативам малі підприємства отримують можливості для зростання та підвищення конкурентоспроможності на європейському рівні [49].

Успішна реалізація подібних програм має стратегічне значення для підвищення конкурентоспроможності малого бізнесу, зменшення тіньової економіки та формування стійкої основи для довгострокового зростання національної економіки.

1.2. Нормативне забезпечення малих підприємств

Нормативно-правова база забезпечення обліку в Україні розподіляється на рівні:

- перший рівень - основні юридичні документи, які мають найвищий статус у системі законодавства України (Податковий кодекс України, Господарський кодекс

України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»). Ці документи визначають загальні засади фінансово-господарської діяльності підприємств, встановлюють обов'язковість ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності, а також регламентують основні поняття, принципи і вимоги стосовно облікової політики підприємств;

- другий рівень – нормативні акти, які видаються виконавчими органами влади та сприяють деталізації законодавчих норм (постанови Кабінету Міністрів України, рішення державних органів, що визначають порядок застосування певних процедур). Вони спрямовані на конкретизацію процедур, методик і правил ведення обліку, а також на регулювання окремих аспектів податкового обліку та складання та подання звітності;

- третій рівень – акти, що регулюють конкретні питання обліку та фінансової звітності та узгоджуються з законодавством (вітчизняні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інструкції й методичні рекомендації від Міністерства фінансів України або інших державних органів). Такі акти визначають конкретні вимоги до відображення даних в обліку, складання та подання фінансової звітності, застосування методів оцінки активів і зобов'язань [9].

Особливістю нормативно-правового регулювання обліку для малих підприємств в Україні є спеціально розроблені законодавчі акти, що спрямовані на спрощення ведення обліку, оподаткування та складання фінансової звітності для таких суб'єктів господарювання.

Згідно із законодавством України, до малих підприємств належать суб'єкти господарювання, у яких середньооблікова чисельність працівників не перевищує 50 осіб, а річний дохід не перевищує еквівалент 8 мільйонів євро. Враховуючи обмежені фінансові та кадрові ресурси таких підприємств, державна політика спрямована на створення максимально сприятливих умов для їх діяльності.

Важливою складовою спрощення облікової політики для малих підприємств є можливість застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності для малих та

середніх підприємств (МСФЗ для МСП) [20]. Ці стандарти були розроблені Міжнародною радою зі стандартів бухгалтерського обліку (IASB) як адаптована версія загальних МСФЗ для підприємств, що не мають публічної відповідальності та не випускають цінних паперів на відкритий ринок. МСФЗ для МСП мають значне спрощення у порівнянні з повною версією МСФЗ: спрощуються вимоги щодо оцінки активів і зобов'язань, скорочується обсяг розкриття інформації у фінансовій звітності, а також надаються спрощені моделі обліку для ряду типових операцій. В Україні використання МСФЗ для МСП є добровільним та можливе для підприємств, які обирають міжнародні стандарти як базу для ведення обліку [11].

Крім того, вагоме значення має глава 1 розділу XIV Податкового кодексу України «Спрощена система оподаткування, обліку та звітності», що визначає процедури переходу на спрощену систему, вимоги до сплати податків та правила ведення обліку для суб'єктів малого бізнесу. ПКУ передбачає можливість вибору оптимальної форми сплати податків залежно від обсягів доходу, кількості працівників та виду діяльності, що дозволяє малим підприємствам адаптувати облікові системи та податкове навантаження до реальних умов господарювання.

Нормативно-правове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) малих підприємств в Україні ґрунтується на комплексі законодавчих і нормативних актів, що забезпечують правові засади, процедури та порядок здійснення операцій з імпорту, експорту та іншими формами міжнародного співробітництва. На найвищому рівні регулювання знаходиться Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [42], що визначає загальні принципи здійснення ЗЕД, права і обов'язки суб'єктів господарювання, а також порядок державного контролю за зовнішньоекономічними операціями. Цей закон встановлює правові основи для всіх учасників ринку, включаючи малі підприємства.

Митним кодексом України, який розкриває особливості митного оформлення товарів, механізми контролю, порядок сплати митних платежів, а також права та обов'язки сторін у процесі митного оформлення. Податковий кодекс України у частині,

що стосується оподаткування операцій ЗЕД, встановлює особливості сплати податків, що є важливим для ведення обліку та звітності малими підприємствами, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Другий рівень нормативного регулювання ЗЕД малих підприємств представлений Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 450 «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій» [28].

Третій рівень включає нормативні акти, які регулюють окремі питання зовнішньоекономічної діяльності та методичні рекомендації щодо ведення документації та звітності. Важливе значення мають положення Закону України «Про валюту і валютні операції» [30], Постанови Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» [38] та «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [43], а також НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [35].

Особливістю нормативно-правового забезпечення ЗЕД для малих підприємств є наявність спрощених процедур, що враховують обмежені ресурси та кадровий потенціал цієї категорії суб'єктів господарювання. Законодавство України передбачає можливість застосування спрощених митних процедур, особливих режимів оподаткування та зменшення звітної навантаженості, що сприяє активізації зовнішньоекономічної діяльності малих підприємств і підвищенню їх конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Таким чином, на державному рівні в Україні створено спеціальну правову основу, яка спрямована на сприяння розвитку малого підприємництва через спрощення облікових, податкових та звітних процедур. Така політика не лише знижує адміністративне навантаження на суб'єктів малого бізнесу, але й стимулює їхню активність, сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню рівня зайнятості та розвитку національної економіки в цілому.

Попри наявність цілісної нормативно-правової бази, що регулює облік у сфері малого підприємництва в Україні, на практиці спостерігаються певні недоліки, які ускладнюють ефективне застосування законодавчих положень. Законодавство характеризується значною динамікою змін, що призводить до правової нестабільності та створює труднощі для суб'єктів малого бізнесу у процесі ведення обліку та складання звітності; неузгодженість окремих нормативних актів між собою іноді викликає неоднозначність у тлумаченні норм, що негативно впливає на якість бухгалтерського супроводу діяльності підприємств.

Нормативне забезпечення створює правову основу для функціонування малих підприємств, визначаючи загальні вимоги до організації їхньої діяльності. Практична реалізація цих норм відбувається через конкретні методичні підходи, що застосовуються підприємствами у повсякденній діяльності. Далі розглянемо особливості методичних підходів до обліку, контролю та економічного аналізу діяльності малих підприємств.

1.3. Методичні підходи до обліку, контролю та економічного аналізу діяльності малих підприємств

Облік відіграє ключову роль у діяльності малих підприємств, виступаючи основою фінансового управління та прийняття оптимальних управлінських рішень. Впровадження ефективної системи обліку є важливою умовою для забезпечення стабільного фінансового стану та розвитку суб'єкта господарювання.

Малі підприємства, на відміну від середніх і великих суб'єктів господарювання, мають низку особливостей щодо ведення обліку. Малі підприємства можуть обирати як загальну, так і спрощену систему оподаткування відповідно до п. 4 ст. 291 ПКУ [27].

При обранні загальної системи оподаткування підприємства не мають обмежень щодо видів діяльності та обсягів доходу. В такому випадку підприємства зобов'язані сплачувати всі податки та збори, передбачені законом, застосовувати загальний план

рахунків, вести повний облік та подавати повну фінансову звітність малого підприємства.

Базова ставка податку на прибуток складає 18% від чистого доходу підприємства. Реєстрація платником ПДВ не є обов'язковою, проте якщо за 12 місяців підприємство отримало понад 1 мільйон гривень доходу без ПДВ від продажу товарів чи послуг - воно зобов'язане зареєструватися платником ПДВ.

Щодо реєстрації платниками єдиного податку - малі підприємства мають обмеження залежно від виду діяльності: діяльність, пов'язана з азартними іграми, обміном валют, виробництво і торгівлею підакцизними товарами, видобутком і продажем корисних копалин, страхуванням – має оподатковуватись за загальною системою згідно з п. 5 ст. 291 ПКУ [27].

За умови обрання спрощеної системи найчастіше підприємство є платником єдиного податку 3-ї групи (рідше – платником єдиного податку 4-ї групи, якщо підприємство займається сільськогосподарською діяльністю). Ставка єдиного податку для платників 3-ї групи складає 3% від усього доходу (обороту) - якщо підприємство є платником ПДВ, 5% - якщо підприємство не є платником ПДВ. Максимальний обсяг річного доходу за даних умов складає 1167 мінімальних зарплат, встановлених на 1 січня поточного року. У випадку перевищення максимального обсягу доходу підприємство зобов'язане перейти на загальну систему оподаткування [19].

Юридичні особи на спрощеній системі оподаткування можуть обирати форму обліку:

- журнальна форма – ведення обліку у журналах і відомостях на підставі первинних документів (доречно використовувати підприємствам зі складним виробництвом);
- проста форма – ведення обліку із застосуванням подвійного запису (доцільно використовувати підприємствам з невеликим обсягом господарських операцій);
- спрощена форма обліку – ведення обліку як з подвійним записом, так і без нього (може застосовуватись у випадках, коли просто форма є непридатною або на розсуд

підприємства);

- автоматизована форма – передбачає використання електронних носіїв [1].

За умови застосування спрощеної системи оподаткування, відповідно до наказу Міністерства фінансів України № 186 мале підприємство може використовувати спрощений план рахунків обліку, що включає 30 синтетичних рахунків першого порядку [41]. Особливістю ведення обліку за спрощеним планом є зменшення кількості використовуваних рахунків, що спрощує облікові процедури, знижує трудові витрати на ведення обліку та полегшує складання звітності. Такий підхід орієнтований насамперед на зручність малих підприємств, які не здійснюють складних господарських операцій.

Також на власний розсуд підприємство може використовувати загальний план рахунків, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 [37]. У цьому випадку облік ведеться за повною схемою з використанням усіх синтетичних та аналітичних рахунків, що передбачає більш детальне відображення господарських операцій. Властивістю такого підходу є забезпечення більш високої точності та аналітичності облікових даних, що може бути необхідним для підприємств з розгалуженою структурою або складною фінансово-господарською діяльністю.

Після детального аналізу основних відмінностей між загальною та спрощеною системами оподаткування, для зручності узагальнення подана порівняльна табл. 1.3. Вона наочно демонструє ключові показники, вимоги та обмеження обох систем та дозволяє зорієнтуватися у виборі найбільш підходящої моделі оподаткування для малого підприємства.

Таблиця 1.3

Порівняльна характеристика загальної та спрощеної систем оподаткування

Критерій порівняння	Загальна система	3 група ЄП
1	2	3
Ставки податків	Податок на прибуток – 18%	Єдиний податок – 3%+ПДВ або 5% від обороту
База розрахунку податку	Чистий дохід	Весь дохід

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
Види діяльності	Обмежень немає	Обмеження згідно з п. 5 ст. 291 ПКУ [48]
Річний ліміт доходу	Обмежень немає	1167 розміри МЗП на 1 січня поточного року
Кількість найманих працівників	Обмежень немає	Обмежень немає
Форма обліку	Повна	Повна або спрощена

Джерело: складено авторкою за даними [45].

Підсумовуючи, спрощена загальна система оподаткування є більш гнучкою у виборі видів діяльності та розмірах доходу, проте потребує повного ведення обліку та передбачає вищі податкові ставки. Натомість спрощена система оподаткування забезпечує простіші умови ведення обліку та менше податкове навантаження.

Мале підприємство подає проміжну (квартальну) та річну фінансову звітність до органів статистики та податкових органів за формами №1-м та №2-м, що затверджені НП(с)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» та призначені для звітності малих підприємств [36]. Дані форми звітності відрізняються від стандартних тим, що мають меншу кількість рядків у зв'язку з об'єднанням елементів активів і пасивів у групи за схожими характеристиками та ознаками.

У табл. 1.4 наведено основні відмінності форм фінансової звітності малих підприємств від стандартних форм.

Таблиця 1.4

Порівняння форм фінансової звітності №1 та №1-м

Ознака	Форма №1	Форма №1-м
1	2	3
Загальні відмінності		
Затвердження форм звітності	НП(с)БО 1	НП(с)БО 25
Право подання залежно від масштабності підприємства	Всі види підприємств	Малі підприємства

Продовження таблиці 1.4

1	2	3
Форма подання	Баланс і Звіт про фінансові результати – два окремі документи	Баланс і Звіт про фінансові результати – окремі частини єдиного документа «Фінансова звітність малого підприємства»
Одиниці виміру	Тис. грн без десяткового знаку	Тис. грн з десятковим знаком
Відмінності табличної частини		
Розшифровка довгострокових фінансових інвестицій	+	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	+	-
Відстрочені податкові активи	+	-
Виділення готової продукції в структурі запасів	-	+
Розшифровка дебіторської заборгованості за розрахунками	+	-
Капітал у дооцінках та вилучений капітал	+	-
Розшифровка розділу II. Пасиву	+	-
Поточні забезпечення	+	-

Джерело: складено авторкою за даними [13].

Якщо підприємство обрало загальну систему оподаткування, воно також зобов'язане подавати до контролюючих органів Декларацію з податку на прибуток; у разі застосування спрощеної системи оподаткування – Декларацію платника єдиного податку.

Малі підприємства у своїй діяльності також можуть використовувати міжнародні стандарти обліку та звітності. Для них передбачено окремий «Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств» (далі – МСФЗ для МСП) [20]. МСФЗ для МСП сформовано на базі загальних МСФЗ, проте є більш спрощеним, оскільки до цього не входять питання, які не актуальні для МСП. У разі застосування

МСФЗ для МСП підприємство позбавляється права на подання скороченої фінансової звітності.

На малих підприємствах облік зазвичай здійснюють за такими ключовими напрямками: основні засоби, запаси, грошові кошти, заборгованість, заробітна плата, доходи та витрати, фінансові результати.

У сучасних умовах невід'ємною частиною організації обліку на малих підприємствах також є інформаційні технології. Вони сприяють автоматизації облікових процесів, підвищують оперативність обробки даних та зменшують кількість помилок, які можуть виникнути через людський чинник.

Інформаційні системи обліку дають підприємствам можливість:

- здійснювати контроль за фінансовими потоками в реальному часі;
- автоматично складати фінансову та податкові звітність;
- оперативно аналізувати фінансово-економічні показники.

Серед підприємств поширеними програмами для автоматизації обліку в Україні є «MASTER: Бухгалтерія», «Клієнт-Банк», «MEDoc», «Taxer» тощо. Ці програми дозволяють скоротити витрати на бухгалтерський супровід, знизити трудомісткість під час ведення обліку та мінімізувати ризики порушення законодавства. Особливої актуальності автоматизація набуває для суб'єктів малого підприємництва, які, маючи обмежені кадрові та фінансові ресурси, потребують простих, доступних і ефективних рішень з метою забезпечення необхідного рівня облікових процесів. Для малих підприємств характерним є використання програм, адаптованих саме до їх масштабів діяльності. Такими програмами є «SmartFin», «COTA», «Fredo Звіт», «Кловер», які забезпечують виконання базових функцій обліку: облік доходів і витрат, формування первинних документів, автоматичне створення звітності для податкових органів. Такі сервіси розроблені з урахуванням спрощених форм звітності та специфіки діяльності малого бізнесу.

При обранні програмного забезпечення для ведення обліку та додаткових модулів до нього підприємствам малого бізнесу слід звертати увагу на такі характеристики:

- мінімальна вартість обладнання та програмного забезпечення;
- максимальна простота використання, гнучкість та розширюваність;
- захист і безпека даних [46].

Відсутність належно організованого обліку на малому підприємстві може спричинити викривлення фінансових результатів у бік їх заниження чи завищення. Це ускладнює фінансове управління та ухвалення обґрунтованих рішень. Основні проблеми, з якими стикаються малі підприємства у сфері обліку, полягають у частковому або недостовірному відображенні інформації, відсутності системного контролю, недостатньому рівні знань у сфері законодавства або, навпаки, надмірній кількості змін у нормативній базі. Також вагомим чинником є використання автоматизованих систем без належної підготовки персоналу, а також залучення некваліфікованих працівників, що призводить до помилок у веденні обліку.

Для усунення цих проблем доцільно запроваджувати дієві внутрішні процедури контролю, інвестувати в підвищення кваліфікації облікових працівників та впроваджувати сучасні цифрові рішення для автоматизації процесів. Такий підхід дозволить малому бізнесу не лише підвищити точність фінансової звітності, а й зменшити ризики управлінських помилок та забезпечити відповідну стабільність фінансово-господарської діяльності [8].

Основні особливості малих економічних суб'єктів, що впливають на систему управління і контроль, характеризуються підвищеним ступенем ризику.

Малі підприємства є особливо вразливими до внутрішніх ризиків, шахрайства та управлінських помилок. Тому, впровадження ефективної системи внутрішнього контролю є необхідною умовою для забезпечення фінансової стабільності, підвищення довіри до діяльності підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Внутрішній контроль на малому підприємстві, з урахуванням обмежених організаційних можливостей, має здійснюватися керівником або уповноваженою особою, зокрема головним бухгалтером. У межах внутрішнього контролю прискіплива увага повинна приділятися найбільш уразливим сферам, які безпосередньо впливають

на ефективність господарської діяльності та достовірність облікових даних. До таких сфер належать:

- облік - контроль у цій сфері має забезпечувати не лише своєчасне та правильне відображення господарських операцій, а й фіксацію відповідальних осіб за їх здійснення;
- адміністрування - передбачає налагодження внутрішньої комунікації, чіткий розподіл повноважень і прозорість процедур, що сприяє зменшенню ризику втрати чи викривлення даних;
- запобігання ризикам - полягає у впровадженні попередніх заходів, таких як перевірка каналів збуту, збереження резервних копій даних, контроль за замовленнями та реалізацією продукції;
- ідентифікація порушень - передбачає постійні інвентаризації, аналіз руху грошових коштів та звірки з контрагентами для виявлення помилок або шахрайських дій [16].

Зовнішній контроль у вигляді аудиторських перевірок для більшості малих підприємств не є обов'язковим, проте його наявність сприяє покращенню системи внутрішнього контролю та управлінських рішень.

При здійсненні аудиту на малому підприємстві доречно приділяти увагу таким потенційним факторам ризику як:

- нерегулярність ведення бухгалтерських записів;
- підвищений ризик спотворення звітності;
- відсутність внутрішнього контролю через обмежену кількість облікових працівників;
- можливе використання нелегальних податкових схем;
- можливість використання різних методів приховування виручки;
- формальне і (або) неправильне проведення контрольних процедур, в першу чергу інвентаризацій [22].

Особливістю аналізу діяльності малих підприємств є необхідність адаптації класичних методик до обмеженого обсягу звітних даних. На відміну від великих підприємств, де застосовується детальний аналіз за допомогою горизонтального, вертикального та коефіцієнтного методів, на малих підприємствах сувора регламентація складу і змісту звітних форм обмежує інформативність поданої інформації, що ускладнює повноцінне аналітичне дослідження фінансово- господарської діяльності підприємств [2].

У табл. 1.5 наведено основні відмінності інформативності фінансової звітності, їх вплив на аналітичні процедури та обґрунтування необхідності адаптації класичних методик аналізу до умов малого бізнесу.

Таблиця 1.5

Порівняння інформативності повної та спрощеної фінансової звітності для цілей економічного аналізу

Критерій порівняння	Повна звітність	Спрощена звітність	Вплив на аналіз
1	2	3	4
Деталізація статей	Висока	Низька, об'єднані статті	Втрата точності горизонтального і вертикального аналізу
Повнота відображення доходів і витрат	Повна	Часткова	Неможливість достовірної оцінки прибутковості
Методика оцінки активів і пасивів	Згідно з НП(с)БО	Спрощена, залежна від ПКУ	Зниження порівнюваності показників
Наявність РСБ	Враховується	Не створюється	Ризик викривлення оцінки платоспроможності

Джерело: складено авторкою за даними [2].

Таким чином, спрощена фінансова звітність малих підприємств значно відрізняється від звичайної за рівнем деталізації, методами оцінки та обсягом розкриття інформації. Це зумовлює необхідність застосування адаптованих підходів до економічного аналізу, що враховують специфіку спрощених форм і дозволяють об'єктивно оцінити фінансовий стан, платоспроможність та ефективність діяльності малих підприємств.

Дослідивши теоретичні засади обліку, контролю та аналізу діяльності суб'єктів малого підприємництва, перейдемо до практичних аспектів розгляду даного питання у наступному розділі.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

Предметом дослідження є підприємство, що має організаційно-правову форму товариства з обмеженою відповідальністю та за масштабністю належить до категорії малих підприємств, згідно з ПКУ. Повна юридична назва підприємства – Товариство з обмеженою відповідальністю «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» (ТОВ «АТС»).

ТОВ «АТС» є суб'єктом господарювання, що здійснює діяльність у сфері оптової торгівлі вітчизняними та іноземними продуктами харчування (фрукти – цитрусові (апельсини, мандарини, лимони тощо), овочі (картопля, перець, огірки, помідори тощо).

Підприємство було засноване у 2014 році та розташоване за адресою: 65016, Одеська обл., місто Одеса, вул. Авдєєва-Чорноморського, будинок 3В. Підприємство має три склади на території України, які розташовані у м. Одеса, м. Чорноморськ та м. Ізмаїл. Керівником підприємства є Зарубіна А. О.

ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» є юридичною особою, яка здійснює діяльність з метою отримання прибутку та згідно з вимогами чинного законодавства. Товариство має самостійний баланс, реалізує діяльність на засадах повного господарського розрахунку та несе відповідальність за своїми зобов'язаннями належним йому майном.

Товариство діє на основі статуту (додаток А), в якому міститься інформація щодо суб'єкту господарювання та його учасників, мети та предмету діяльності, майна та коштів товариства, статутного капіталу, порядку вступу до товариства та виходу з нього, порядку відчуження частки в статутному капіталі, порядку розподілу прибутків та збитків.

Згідно з випискою з ЄДР ТОВ «АТС» (додаток Б) основними видами економічної діяльності компанії є:

- оптова торгівля фруктами та овочами;
- оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, кормами для тварин;
- неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- оброблення насіння для відтворення.

Підприємство зареєстровано платником:

- податку на прибуток (18%);
- податку на додану вартість (20%);
- єдиного соціального внеску (22% від фонду оплати праці);
- податку на доходи фізичних осіб (18% із зарплати працівників);
- військового збору (5% із зарплати працівників).

Крім цього, суб'єкт сплачує ввізні мита згідно з групами товарів.

Вищим органом структури управління підприємством є загальні збори учасників, що можуть вирішувати різні питання щодо діяльності товариства. Загальні збори можуть визначати основні напрями діяльності, вносити зміни до статуту, розмірів статутного капіталу, обирати виконавчий орган та розподіляти чистий прибуток.

Виконавчим органом є операційний директор, який призначається на загальних зборах учасників. Він здійснює управління поточною діяльністю товариства, має право приймати ключові рішення, пов'язані з управлінням, окрім тих, що належать виключно до повноважень загальних зборів.

На підприємстві наявні чотири відділи: відділ продажів та закупівель, логістичний відділ, відділ кадрів та фінансово-економічний відділ. Дані відділи підпорядковуються операційному директору, у кожному з них є керівник та підлеглі, що сприяє чіткому розподілу обов'язків та ефективному управлінню підрозділами.

Розподіл завдань і повноважень на підприємстві можна відобразити за допомогою організаційної структури ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС», наведеної на рисунку 2.1.

Рис. 2.1 Структура управління ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

Джерело: складено авторкою за даними ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

Проаналізуємо основні завдання відділів у ТОВ «АТС»:

1. Відділ продажів та закупівель здійснює аналіз ринку постачальників, укладає договори з контрагентами, організовує процеси закупівлі.
2. Логістичний відділ відповідає за організацію перевезень та пошук оптимальних маршрутів доставки. Відділу підпорядковуються склади підприємства.
3. Відділ кадрів забезпечує добір персоналу та контроль за дотриманням трудового законодавства.
4. Фінансово-економічний відділ забезпечує ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку, належне та своєчасне подання звітності до

контролюючих органів.

Облік на підприємстві ведеться згідно з наказом про облікову політику, що забезпечує дотримання обраних вимог та стабільність ведення обліку (додаток В). Основною програмою для ведення обліку є 1С:Бухгалтерія (версія 8.3), а також використовуються такі додаткові програми для автоматизації обліку як «Клієнт-Банк», Вчасно, MEDoc. Бухгалтерський та податковий облік здійснюються згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(с)БО.

ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» співпрацює як з великими мережами магазинів, так і з локальними магазинами. Серед основних покупців такі мережі магазинів як ТОВ «Сільпо-Фуд», ТОВ «АТБ Маркет», ТОВ «Таврія В», ТОВ «Еко-Маркет»

Ключовими постачальниками підприємства є: ТОВ «Мегафрукт», ТОВ «Дунайський Аграрій», ТОВ «Горобина», JINING GREENSTREAM FRUITS&VEGETABLES Co LTD (Китай).

Для підтвердження правильності віднесення ТОВ «АТС» до категорії малих підприємств здійснимо аналіз показників балансової вартості активів, чистого доходу від реалізації та середньорічної чисельності працівників за даними фінансової звітності за 2022-2024 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз відповідності ТОВ «АТС» критеріям малого підприємства

		2022	2023	2024
Балансова вартість активів	млн. грн	60,3	79,9	149,1
	млн. євро	1,8	2,0	3,4
Чистий дохід від реалізації	млн. грн	100,5	127,1	322,1
	млн. євро	3,0	3,2	7,4
Чисельність працівників осіб		17	19	19

Джерело: складено авторкою за даними ТОВ «АТС», додатків Г.1, Г.2, Г.3 та [25].

Аналіз даних, які представлено у табл. 2.1, свідчить про відповідність ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» критеріям малого підприємства протягом аналізованого

періоду. Отже, за усіма ключовими ознаками та згідно з чинним українським законодавством досліджуване підприємство дійсно можна класифікувати як мале підприємство.

Для оцінки ефективності господарської діяльності підприємства ТОВ «АТС» здійснимо розрахунок і аналітичну оцінку ключових показників господарської діяльності з використанням даних фінансової звітності підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз основних показників діяльності ТОВ «АТС» за 2022-2024 рр.

Показники (станом на кінець періоду)	2022	2023	2024	Відхилення(+/-)	
				2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1	2	3	4	5	6
Капітал					
1. Капітал, тис. грн	60 310,7	79 863,3	149 073,5	19 552,6	69 210,2
1.1. Власний капітал:	3 381,8	26 277,9	37 955,2	22 896,1	11 677,3
- у тому числі власний оборотний капітал	1 899,8	21 550,1	31 645,9	19 650,3	10 095,8
- нерозподілений прибуток або непокриті збитки	381,8	23 277,9	34 955,2	22 896,1	11 677,3
1.2. Позиковий капітал:	56 928,9	53 585,4	111 118,3	-3 343,5	57 532,9
- у тому числі поточні зобов'язання за розрахунками	56 928,9	53 585,4	111 118,3	-3 343,5	57 532,9
Ресурси					
2.1. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	1 858,4	3 096,4	5 511,5	1 238	2 415,1
2.2. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	52 870,7	66 982,1	108 949,9	14 111,4	41 967,8
- у тому числі запасів	8 143,3	13 563,5	28 178,9	5 420,2	14 615,4
2.3. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	17,0	19,0	19,0	2,0	0,0
Економічні показники					
3.1. Дохід від реалізації товарів, тис. грн	100 467,1	127 072,4	322 068,2	26 605,3	194 995,8

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6
3.2. Собівартість реалізованих товарів, тис. грн	82 256,0	118 039,7	268 666,8	35 783,7	150 627,1
3.3. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	2 361,9	23 591,7	13 595,3	21 229,8	-9 996,4
3.4. Рентабельність продажу, %	2,4	18,6	4,2	16,2	-14,4
Фінансові показники					
Коефіцієнт автономності	0,06	0,33	0,25	0,27	-0,08
Коефіцієнт маневреності	0,56	0,82	0,83	0,26	0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	17,8	3,0	3,9	-14,8	0,9

Джерело: складено авторкою за даними додатків Г.1, Г.2 і Г.3.

На підставі аналізу даних табл. 2.2 можна зробити висновок, що впродовж трьох звітних років динаміка розвитку ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» була позитивною.

Загальний капітал підприємства з 60,3 млн. грн у 2022 році до 149,1 млн. грн у 2024 році, тобто майже у 2,5 рази, що свідчить про активний розвиток підприємства за рахунок збільшення як власного, так і залученого капіталу. Власний капітал підприємства за аналізований період збільшився, проте темп зростання у 2024 році був нижчим, ніж у 2023 році. Найбільш суттєвий приріст мав нерозподілений прибуток а саме 22,9 млн. грн у 2023 році та 11,7 млн. грн у 2024 році. Протягом аналізованого періоду підприємство не мало довгострокових зобов'язань, а поточні зобов'язання у 2023 зменшились на 3,3 млн. грн, проте у 2024 році знов зросли на 57,5 млн. грн.

Аналізуючи ресурси підприємства можемо побачити позитивну тенденцію змін. Середньорічна вартість основних засобів зростає з 1,9 млн. грн у 2022 році до 5,5 млн. грн у 2024 році. Дані зміни вказують на оновлення або розширення матеріально-технічної бази. Ще більш динамічне зростання можемо побачити при аналізі оборотних активів, середньорічна вартість яких збільшилась на 56,1 млн. грн за два роки. Запаси,

як складова оборотних активів, зросли з 8,1 млн. грн у 2022 році до 28,2 млн. грн у 2024 році, що може свідчити про активну підготовку до зростання обсягів продажів.

Чисельність працівників на підприємстві незначно зросла у 2023 році та не змінилась у 2024 році, що означає відносну сталість у кадровій політиці підприємства.

Доходи від реалізації товарів зросли з 100,5 млн. грн у 2022 році до 322,1 млн. грн у 2024 році. Таке значне зростання може свідчити про активу комерційну діяльність підприємства. Проте також можемо спостерігати значне зростання собівартості реалізованих товарів. Дане зростання пояснює зменшення рентабельності продажів і зниження чистого прибутку у 2024 році майже на 10 млн. грн порівняно з попереднім роком.

Фінансові показники свідчать про певне погіршення фінансового стану у 2024 році, хоча у 2023 році дані показники мали досить позитивні тенденції.

Коефіцієнт автономії зменшився з 33% у 2023 році до 25% у 2024 році, що означає зменшення частки власного капіталу в загальному обсязі джерел фінансування. Коефіцієнт маневреності також знизився з 82% до 83%. Показник фінансової залежності зріс у 2024 році до 3,9, це свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Отже, підприємство впродовж 2022-2024 років демонструє активне зростання обсягів діяльності, що підтверджує збільшення доходів від реалізації, середньорічної вартості основних засобів та оборотних активів. Однак попри позитивну динаміку у доходах, спостерігаємо погіршення фінансових результатів та фінансових показників у 2024 році.

2.2. Особливості обліку у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

Облік на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» здійснюється відповідно до вимог національних положень стандартів бухгалтерського обліку та облікової політики

підприємства, що забезпечує дотримання законодавчих вимог та стабільність ведення обліку.

Оскільки підприємство є платником податку на прибуток на загальних підставах, воно не має права вести спрощену форму обліку а отже, облік здійснюється у повному обсязі. Ведення обліку забезпечується власними кадровими ресурсами, а саме працівниками фінансово-економічного відділу. Можна зауважити, що структура фінансово-економічного відділу є досить розширеною та містить чіткий розподіл обов'язків за ділянками облікової роботи. Структуру фінансово-економічного відділу представлено на рисунку 2.2.

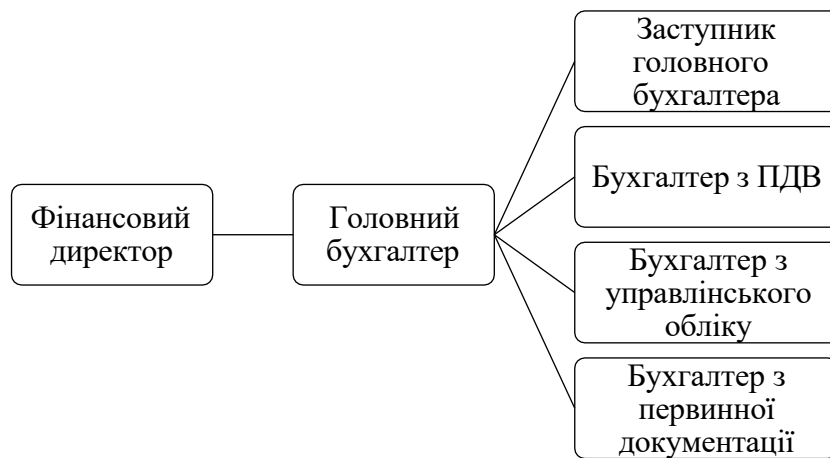

Рис. 2.2 Структура фінансово-економічного відділу ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

Джерело: складено авторкою за даними ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

У даній структурі контроль за діяльністю усього фінансово-економічного відділу покладено на фінансового директора. Також, за наданими даними, до обов'язків фінансового директора входить прийняття рішень щодо інвестицій, кредитування та управління капіталом.

Головний бухгалтер підпорядковується фінансовому директору. Він забезпечує відповідність ведення обліку нормам законодавства, контролює виконання підлеглими

посадових обов'язків, перевіряє правильність звітності підприємства перед відправкою її до контролюючих органів, а також в цілому очолює і організовує роботу бухгалтерської служби, яка складається з заступника головного бухгалтера та трьох бухгалтерів, які мають такі обов'язки:

- заступник головного бухгалтера забезпечує складання та своєчасне подання фінансової, податкової, управлінської та статистичної звітності; забезпечує своєчасну сплату податків; здійснює нарахування заробітної плати;

- бухгалтер з ПДВ відповідає безпосередньо за облік ПДВ, реєстрацію та прийом податкових накладних, формування та подання податкових декларацій з ПДВ;

- бухгалтер з управлінського обліку аналізує доходи, витрати та прибутки підприємства, формує управлінську звітність та фінансову аналітику для внутрішнього користування;

- бухгалтер з первинної документації веде облік первинних документів та контролює правильність їх оформлення.

Для забезпечення ефективного та автоматизованого ведення бухгалтерського і податкового обліку на підприємстві ТОВ «АТС» використовується програмне забезпечення 1.C:Бухгалтерія (версія 8.3). Дана система дозволяє швидко формувати облікові реєстри, опрацьовувати первинні документи, нараховувати заробітну плату, вести облік товарно-матеріальних цінностей а також контролювати ведення розрахунків з контрагентами та бюджетом. Попри зручність та звичність використання даної програми, підприємству можна рекомендувати розглянути альтернативні системи для ведення обліку, наприклад Master:Бухгалтерія, оскільки використання та розповсюдження будь-яких продуктів 1.C заборонене в Україні згідно з Рішенням РНБО від 2020 року [47]. Під час повномасштабної війни, у 2023 році дані обмеження були подовжені до 2033 року [33].

Також використовуються такі додаткові програми для автоматизації обліку як Клієнт-Банк, MEDoc та Вчасно.

Клієнт-Банк забезпечує автоматизований обмін платіжними документами між підприємством та банківськими установами. Даний модуль дає можливість формувати платіжні доручення у обліковій програмі та передавати їх у банк в електронному вигляді, автоматично завантажувати банківські виписки у облікову програму а також контролювати рух грошових коштів в режимі реального часу. Сервіс

Програмне забезпечення MEDoc підприємство використовує для подання звітності до контролюючих органів (Державної податкової служби, Пенсійного фонду та органів статистики) в електронному вигляді. Сервіс Вчасно дає можливість обмінюватися електронними первинними документами з контрагентами. Використання даних модулів скорочує час на погодження документів, мінімізує витрати на друк та доставку та сприяє підвищенню швидкості обміну документами.

Облікова політика на підприємстві ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» регулюється Наказом №1 Про облікову політику Товариства та організацію бухгалтерського обліку від 2 січня 2018 року (додаток В).

Принципи обліку, на яких базується облікова політика підприємства наведено на рис. 2.3.

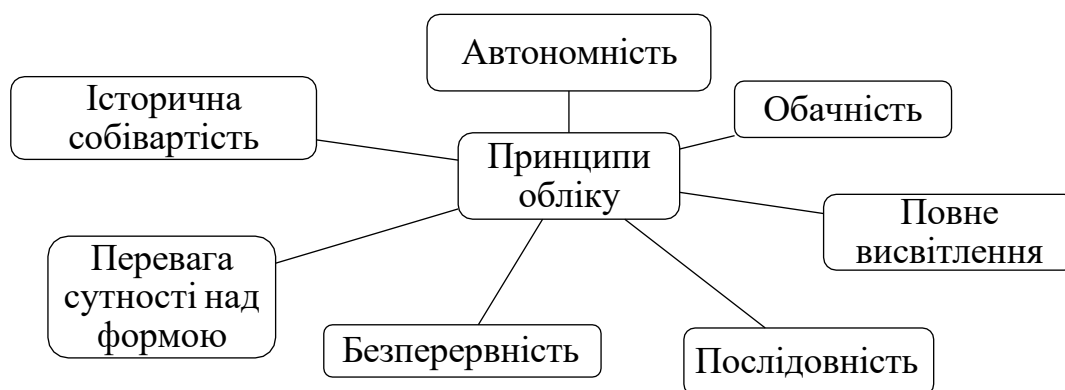

Рис. 2.3. Принципи бухгалтерського обліку ТОВ «АТС»

Джерело: складено авторкою за даними облікової політики ТОВ «АТС»

Проаналізувавши облікову політику ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС», можемо виокремити наступні особливості обліку:

Щодо основних засобів:

- групування основних засобів здійснюється згідно з НП(с)БО 7;
- амортизація нараховується прямолінійним методом;
- строк корисного використання – не менше одного року;
- ліквідаційну об'єктів основних засобів не розраховують та для розрахунку амортизації приймають її рівною нулю;
- малоцінні необоротні матеріальні активи списуються під час введення в експлуатацію;

Щодо нематеріальних активів:

- строк корисного використання об'єктів нематеріальних активів не може перевищувати 20 років;
- нарахування амортизації здійснюється прямолінійним методом з урахуванням встановленого строку корисного використання;

Щодо запасів:

- оцінка запасів здійснюється за первісною вартістю;
- списання запасів проводиться за методом середньозваженої собівартості;
- визнання знецінених запасів та їх списання здійснюється згідно з НП(с)БО 9;
- для характеристики товарів, що знаходяться в місцях зберігання, використовують “Матеріальний ярлик”, який містить таку інформацію про товар: найменування, вага нетто, вага брутто, номер палета та присвоєний штрих-код;
- товари класифікуються за категоріями: екстра клас, 1 категорія, 2 категорія, 3 категорія, гніль;

Щодо доходів і витрат:

- доходи відображають в момент їх виникнення;
- витрати визнають у тому звітному періоду, в якому вони були понесені, не залежно від дати оплати.

Облікова політика формує основу для ведення обліку на підприємстві. Ознайомившись з особливостями обліку згідно з обліковою політикою, розглянемо особливості ведення обліку основних господарських операцій ТОВ «АТС».

Господарські операції ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» здійснюються на підставі первинних документів. Перелік первинних документів, що мають бути надані при закупівлі чи реалізації товарів визначається договором з відповідним контрагентом. До первинних документів відносять видаткові накладні, товарно-транспортні накладні, податкові накладні, акти наданих послуг, платіжні доручення.

Схему обігу первинних документів на ТОВ «АТС» представлено на рис. 2.4.

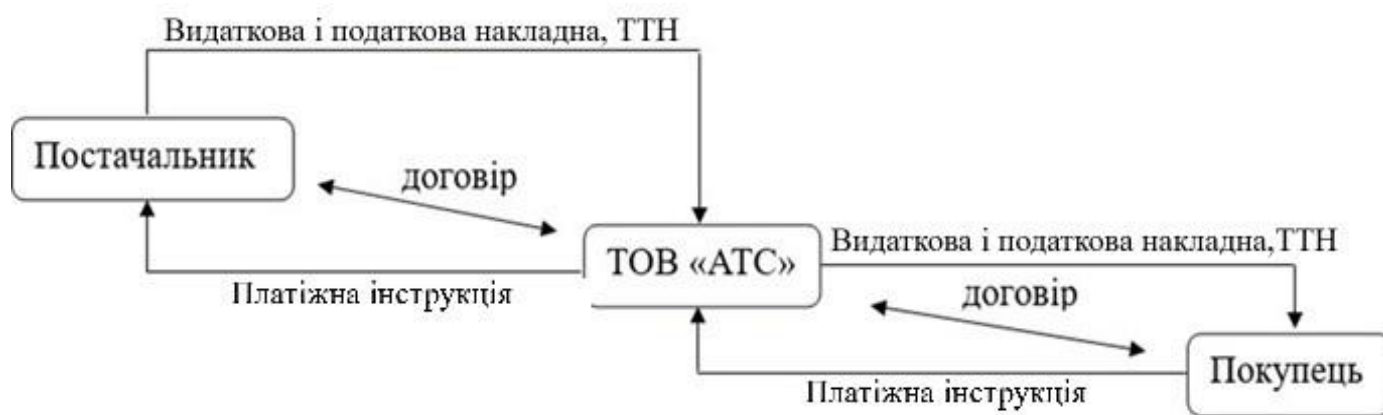

Рис. 2.4. Схема документообігу первинних документів ТОВ «АТС»

Джерело: складено авторкою

Для забезпечення належного обліку операцій зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві сформовано алгоритм документального супроводу, який включає наступні етапи (рис. 2.5):

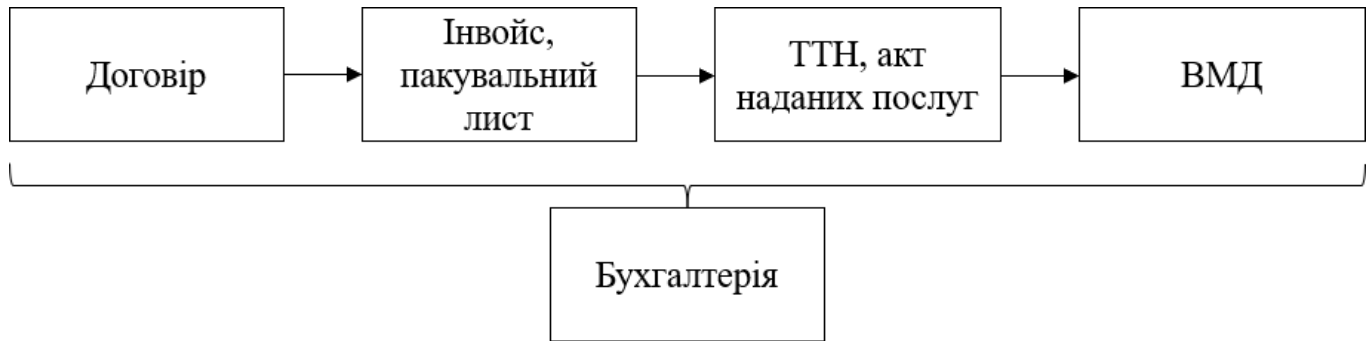

Рис. 2.5. Схема документообігу ЗЕД-документів ТОВ «АТС»

Джерело: складено авторкою

Одним із ключових напрямів обліку ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС», зважаючи на сферу діяльності, є облік розрахунків із контрагентами (постачальниками і покупцями). Облік здійснюється в розрізі контрагентів із застосуванням рахунків 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами» (для дебіторської заборгованості), а також рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (для кредиторської заборгованості).

Підприємство співпрацює як із великими торговельними мережами, так і з локальними магазинами. Серед основних контрагентів - ТОВ «Сільпо-Фуд», ТОВ «АТБ Маркет», ТОВ «Таврія В», ТОВ «Еко-Маркет», ТОВ «НОВУС Україна». ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» переважно здійснює реалізацію товарів на умовах повної або часткової передоплати, що обов'язково фіксується в умовах договорів. Виконання договірних зобов'язань із такими мережами потребує чіткої координації між структурними підрозділами компанії: відділ продажів відповідає за своєчасне подання заявок на відвантаження, логістичний відділ - за оперативну доставку товарів належної якості, а фінансово-економічний - за своєчасне оформлення документації та реєстрацію податкових накладних. Усі строки та вимоги чітко визначаються в договорах, і у разі їх порушення на підприємство можуть бути накладені штрафні санкції. Зазначені договори мають значний обсяг та носять конфіденційний характер.

Основні засоби підприємства потребують системного обліку, який охоплює їх надходження, амортизацію, модернізацію, вибуття. Такий облік забезпечує реалістичне

відображення активів у звітності та впливає на податкові й фінансові показники.

На підприємстві наявні такі групи основних засобів:

- 104 «Машини та обладнання» (холодильні установки, комп'ютери);
- 105 «Транспортні засоби» (автомобілі, навантажувачі);
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар» (столи, шафи);
- 1091 «Інші основні засоби» (ворота).

Отримання основних засобів відображається на субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів». Введення об'єкта в експлуатацію відбувається в присутності комісії, яка складається з головного бухгалтера та представника відповідального підрозділу. Комісія встановлює відповідність об'єкта технічним та експлуатаційним вимогам, його тип у бухгалтерському обліку та очікуваний строк корисного використання, після чого складається акт прийому-передачі основних засобів та об'єкт вводять в експлуатацію та зараховують на відповідний субрахунок 10 рахунку бухгалтерського обліку. Введення основних засобів в експлуатацію оформлюється актом приймання – передачі основних засобів (типова форма ОЗ-1, додаток Д), також при введенні основних засобів в експлуатацію створюється інвентарна картка за типовою формою ОЗ-6 (додаток Е).

Амортизація основних засобів на підприємстві нараховується щомісячно прямолінійним методом на субрахунку 131 «Знос основних засобів». Ліквідаційну вартість об'єктів основних засобів не розраховують згідно з обліковою політикою підприємства.

Вибуття основних засобів оформлюється за допомогою актів на списання основних засобів за типовою формою ОЗ-3. Основними причинами списання основних засобів на підприємстві є фізичний знос або ліквідація через непридатність.

На підприємстві ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» не здійснюється ремонт основних засобів, що свідчить про відсутність ефективної системи технічного обслуговування та оновлення матеріально-технічної бази. Такий підхід суперечить вимогам Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»,

згідно з яким підприємства повинні забезпечувати належний технічний стан основних засобів протягом усього строку їх корисного використання [34].

Враховуючи діяльність підприємства у сфері торгівлі, облік запасів також має суттєве значення. Належна організація даної ділянки обліку забезпечує точне відображення залишків, контроль за рухом товарно-матеріальних цінностей, а також достовірність даних щодо собівартості реалізованих товарів, що безпосередньо впливає на фінансові результати підприємства.

Облік запасів підприємства має ряд особливостей, зумовлених специфікою товарів, зокрема їх коротким терміном зберігання, необхідністю контролювати якість товарів, дотриманням температурного режиму та веденням належної документації.

Облік ведеться за видами товарів, включаючи категорії, такі як вітчизняні та імпорتنі продукти. Товари враховуються за партіями, тобто з фіксацією дати надходження, постачальника та умов зберігання. Облік здійснюється як у натуральних (кілограми, тонни, ящики), так і у вартісних одиницях. Для характеристики товарів, що знаходяться в місцях зберігання, використовують “Матеріальний ярлик” (форма № М-16). Для забезпечення належних умов зберігання встановлюються системи контролю температурного режиму, що є критично важливим для збереження якості овочів та фруктів. Додатково використовуються системи відеоспостереження для контролю за роботою персоналу та запобігання можливим втратам товару.

Виробничі запаси обліковують на субрахунках 20 рахунку «Виробничі запаси» (додаток Ж):

- 201 «Сировина і матеріали» (допоміжні засоби для зберігання товарів);
- 203 «Паливо» (бензин, дизельне паливо);
- 204 «Тара, тарні матеріали» (ящики, піддони);
- 209 «Інші матеріали» (господарські товари).

Облік запасів ведеться згідно з вимогами НП(С)БО 9 «Запаси». Придбані запаси зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Не включають до первісної вартості суми вантажно-розвантажувальних робіт та суми витрат на

брокерські послуги. Запаси, які не приносять підприємству економічних вигід в майбутньому, визнають неліквідними і списують. При складанні фінансової звітності їх також не відображають в балансі, а враховують на окремому субрахунку позабалансового рахунку 07.

Малоцінні швидкозношувані предмети обліковують на рахунку 22 бухгалтерського обліку. До складу МШП зараховують ваги, ящики, термоконтейнери, стелажі та інші матеріальні ресурси короткострокового використання. Вартість МШП, що передані в експлуатацію списують з балансу.

Товари, які придбані з метою подальшого перепродажу обліковують на субрахунку 281 «Товари на складі» (додаток И).

На підприємстві застосовують сезонну цінову політику, яка враховує коливання цін залежно від сезону (влітку та восени ціни на певні види товарів можуть бути нижчими, взимку та навесні – вищими). Товари, які наближаються до кінцевої дати реалізації, можуть продаватися за зниженою ціною, щоб уникнути збитків через псування.

Підбором постачальників та покупців і укладенням договорів займається відділ закупівель та продажів. Договір складається за стандартною формою згідно з законодавством України (додаток К). При передачі замовлення постачальник має надати видаткову накладну в двох примірниках (додаток Л) та товарно-транспортну накладну (додаток М). Один примірник після проставлення підписів та печаток повертають постачальнику, інший – передають на обробку та зберігання до бухгалтерії ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС». Також постачальник має зареєструвати податкову накладну в ЄРПН, яка буде підтверджувати нарахування податкового кредиту підприємству.

При імпорті товарів постачальник має зареєструвати вантажно-митну декларацію (додаток Н) та надати підприємству основні документи: інвойс (додаток П), контракт, пакувальний лист, транспортні документи.

Важливим у фінансовій діяльності підприємства також є облік грошових коштів

та взаємодія з фінансовими установами.

ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» не здійснює готівкових операцій. Всі розрахунки з постачальниками та покупцями здійснюються у безготівковій формі. Підприємство має рахунки у національній та іноземній валютах у таких банківських установах «Акціонерне товариство «Перший Український Міжнародний Банк», АТ «Райффайзен Банк», АТ «Укрексімбанк».

Для обліку наявності та руху грошових коштів на поточних рахунках у використовується 31 рахунок з такими субрахунками: 311 «Поточні рахунки у національній валюті» та 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті».

Перерахування коштів з поточного рахунку здійснюється на підставі наданих рахунків від постачальників та підтверджується платіжними інструкціями (додаток Р). Підприємство використовує модуль «Клієнт-Банк», що дає можливість контролювати рух грошових коштів на всіх банківських рахунках в одному додатку та значно спрощує роботу бухгалтера.

Облік праці та її оплати на підприємстві здійснюється з урахуванням норм трудового законодавства та внутрішньої політики.

Виплату заробітної плати здійснюють двічі на місяць (15 числа працівники отримують аванс за поточний місяць, до 5 числа наступного місяця – заробітну плату за попередній місяць за вирахуванням авансу та податків) на підставі розрахункового листка, який містить інформацію про нараховану зарплату, податки, утримання та суму до виплати кожному співробітнику. На підприємстві застосовують просту погодинну систему оплати праці з щомісячною оплатою.

Для обліку робочого часу використовують табель обліку використання робочого часу за типовою формою №П-5 (додаток С).

Для працівників ТОВ «АТС» передбачено такі види відпусток:

- оплачувана відпустка (24 дні протягом календарного року);
- навчальна відпустка (додаткова оплачувана відпустка для працівників. Які поєднують роботу з навчанням);

- відпустка без збереження зарплати (надається за обов'язкових підстав або за двосторонньою угодою між працівником і роботодавцем).

Наказ про надання відпустки оформлюється згідно з формою №П-3 (додаток Т).

Підприємство, як податковий агент, утримує та перераховує податки із заробітної плати працівників відповідно до чинного законодавства України. Основні податки, що утримуються із зарплати – податок на доходи фізичних осіб (18%) та військовий збір (1,5%; з 01.12.2024 – 5%). Також за кожного працівника підприємство сплачує ЄСВ в розмірі 22%.

Основні рахунки, що використовуються для обліку розрахунків із заробітної плати:

- 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» – основний рахунок для обліку нарахованої та виплаченої зарплати;
- 6411 «Розрахунки за податками» – утримання ПДФО;
- 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» – утримання військового збору;
- 651 «Розрахунки за страхуванням» – облік ЄСВ;
- 92 «Адміністративні витрати»;
- 93 «Витрати на збут».

Важливо зазначити, що на ТОВ «АТС» не здійснюються нарахування і виплати лікарняних. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [32], фінансування виплат по тимчасовій непрацездатності здійснюється за рахунок коштів Фонду соціального страхування. Роботодавець зобов'язаний забезпечити своєчасне подання необхідних документів до відповідного органу Фонду та провести виплату допомоги працівнику у строки, визначені законодавством, після отримання коштів.

Також було виявлено, що на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» не ведеться облік військовозобов'язаних працівників, що є порушенням вимог чинного законодавства. Згідно з Положенням про військовий облік призовників, військовозобов'язаних і резервістів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2022

№ 1487 [40], роботодавці зобов'язані організовувати ведення військового обліку на підприємстві, своєчасно подавати відповідну звітність до територіальних центрів комплектування та забезпечувати актуальність облікових даних.

Облік витрат є важливим елементом управлінського і фінансового обліку, адже дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів підприємства.

Витрати операційної діяльності групують за елементами із застосуванням рахунків 9 класу:

- 90 «Собівартість реалізації»;
- 92 «Адміністративні витрати»;
- 93 «Витрати на збут»;
- 94 «Інші витрати операційної діяльності»;
- 95 «Фінансові витрати»;
- 98 «Податок на прибуток».

Застосування рахунків 9 класу дозволяє забезпечити аналітичність, прозорість та точність відображення витрат у бухгалтерському обліку, що є необхідною передумовою для формування достовірної фінансової звітності підприємства.

Доходи є основним джерелом формування прибутку підприємства та визначають його фінансову стійкість. Облік доходів на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» ведеться відповідно до принципів нарахування та відповідності, що забезпечує своєчасне та достовірне визнання виручки за реалізовані товари, роботи або послуги у складі фінансових результатів підприємства.

Доходи від звичайної діяльності на підприємстві обліковують на рахунках 7 класу:

70 «Дохід від реалізації товарів»:

- 702 «Дохід від реалізації товарів» - використовують для обліку доходів від операційної діяльності за рахунок реалізації товарів;
- 704 «Відрахування з доходу» - застосовують для обліку операцій з повернення товарів;

71 Інші операційні доходи»:

- 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»;
- 714 «Дохід від операційної курсової різниці»;

73 «Інші фінансові доходи» - використовують для обліку нарахування відсотків за зберігання грошей в банківській установі.

Визнання доходів від реалізації здійснюється при переході права власності на товар покупцю. Для підтвердження операцій використовуються такі документи як рахунки-фактури, ТТН, податкові накладні і банківські виписки, які підтверджують отримання платежів.

Статті доходів і витрат, пов'язаних з господарсько-фінансовою діяльністю підприємства накопичують та розподіляють відповідно до класифікації діяльності підприємства, розміщеної в Звіті про фінансові результати.

Визначення фінансового результату підприємства здійснюється шляхом порівняння загальної суми доходів із відповідними витратами. Фінансовий результат відображається на рахунку 79 «Фінансові результати», а саме на субрахунках 791 «Результат операційної діяльності» та 792 «Результат фінансових операцій».

Типові господарські операції за основними ділянками обліку у ТОВ «АТС» наведено у додатку У.

Оскільки підприємство підпадає під вимоги малого підприємства, передбачено щоквартальне та щорічне подання фінансової звітності малого підприємства (додатки Г.1, Г.2, Г.3).

Крім фінансової звітності, щоквартально підприємство також подає податкову декларацію з податку на прибуток (додаток Ф) і з податку на додану вартість (додаток Х).

Враховуючи сфері діяльності, підприємство зобов'язане подавати до органів державної статистики низку звітів, що відображають фінансовий стан, товарообіг та залишки товарів (звіт про заборгованість з оплати праці (додаток Ц), звіт про обсяг

оптового товарообороту (додаток III), звіт про продаж і запаси товарів в оптовій торгівлі (додаток III).

З метою ефективного планування та контролю діяльності підприємства бухгалтер з управлінського формує для власників управлінську звітність:

- звіт про адміністративні та операційні витрати (щоквартально);
- звіт про дебіторську і кредиторську заборгованість (щомісячно);
- звіт про маржинальний дохід (щоквартально).

З урахуванням особливостей організації обліку у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» доцільним є розгляд системи контролю та аналізу, що функціонує на підприємстві.

2.3. Контроль та аналіз у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

Внутрішній контроль є невід'ємною складовою ефективного управління підприємством. Він передбачає систему заходів, спрямованих на своєчасне виявлення помилок, попередження порушень і забезпечення достовірності облікових даних.

У ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» внутрішній контроль забезпечується власними силами та представлений бухгалтерським контролем.

Основну роль у системі внутрішнього контролю відіграє головний бухгалтер, який контролює правильність ведення обліку та достовірність складеної звітності. Контролю підлягають усі ключові об'єкти обліку: грошові кошти, розрахунки з контрагентами, кредиторська та дебіторська заборгованість, доходи, витрати, запаси та інші активи.

Особливу увагу приділяють контролю запасів. Оскільки підприємство займається оптовою торгівлею продуктами харчування, контроль залишків товарів і відповідність облікових і фактичних даних є необхідними для забезпечення ефективної діяльності. Особливістю інвентаризації на підприємстві є необхідність частішого контролю за товарами, що швидко псуються, облік температурних умов зберігання та контроль фасованих товарів як за штучним, так і за ваговим методом. Контроль запасів

здійснюється шляхом проведення інвентаризацій. Планові інвентаризації залишків товарів на складі проводяться по закінченню сезону, що зумовлено сезонністю деяких груп товарів (для сезонних овочів та фруктів українського виробництва - у період з 15 вересня по 15 жовтня, коли завершується основна хвиля реалізації літнього врожаю; для імпортованих цитрусових та екзотичних фруктів - у період з 15 січня по 15 лютого, коли закінчується святковий період і попит знижується).

За даними ТОВ «АТС» до складу комісії з інвентаризації включають: головного бухгалтера та (або) його заступника, завідувача складу (додаток Ю).

Варто зауважити, що включення завідувача складу до інвентаризаційної комісії суперечить принципу об'єктивності та незалежності перевірки. Його участь можлива лише як матеріально відповідальної особи поза межами складу комісії.

Окрім контролю за товарно-матеріальними запасами, внутрішній контроль у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» охоплює також інші ділянки обліку, проте не має чітко регламентованих процедур. З огляду на масштаб підприємства та обмеженість адміністративних ресурсів, контроль здійснюється у спрощеній формі, здебільшого силами головного бухгалтера: періодично перевіряються правильність оформлення первинних документів, своєчасність розрахунків з постачальниками та покупцями, а також обґрунтованість нарахування витрат. Такий підхід характерний для малих підприємств, проте в подальшому доцільним є впровадження елементів системного контролю - наприклад, складання контрольних графіків, опису ризиків для кожної ділянки обліку та періодичного їх перегляду.

У процесі здійснення ЗЕД ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» слід приділяти особливу увагу курсовим різницям. Рекомендовано систематично проводити переоцінку залишків на валютних рахунках та заборгованостей в іноземній валюті, документально вчасно фіксувати курсові різниці за допомогою бухгалтерських довідок, розмежовувати операційні та неопераційні курсові різниці з метою коректного відображення у звітності.

Запровадження чітких процедур контролю курсових різниць дозволить зменшити ризик викривлення фінансових результатів та уникнути помилок під час складання звітності.

Для оцінки результативності діяльності підприємства важливим інструментом є економічний аналіз. Його основна мета - забезпечити керівництво об'єктивною інформацією про фінансовий стан, ефективність використання ресурсів і динаміку основних показників.

У ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» проведення економічного аналізу покладено на фінансового директора. Він відповідає за системне дослідження господарської діяльності підприємства з метою виявлення тенденцій, резервів зростання ефективності діяльності, оптимізації витрат та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Аналіз на підприємстві здійснюється у плановому порядку щоквартально та щорічно на підставі квартальної та річної фінансової звітності відповідно.

На основі використання інформації з форми № 1-м «Баланс» проводиться аналіз ефективності використання активів та фінансової стійкості ТОВ «АТС». У процесі аналізу формування фінансових результатів детально досліджують складові доходів та витрат, відображені у формі №2-м «Звіт про фінансові результати» [18].

У процесі аналізу застосовуються методи порівняльного, горизонтального та факторного аналізу. Порівняльний аналіз дає змогу зіставити показники різних періодів, горизонтальний аналіз – виявити динаміку змін, факторний – визначити причини відхилень і визначити вплив окремих чинників на результати діяльності підприємства.

Основні етапи економічного аналізу наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Етапи економічного аналізу

Етап аналізу	Зміст етапу
1	2
Підготовчий етап	Збір та перевірка достовірності звітної інформації для аналізу

Продовження таблиці 2.3

1	2
Аналітичний етап	Розрахунок основних показників у динаміці та у порівнянні з попередніми періодами
Оцінювання відхилень	Виявлення змін, визначення причин відхилень
Факторний аналіз	Виявлення основних чинників, які вплинули на зміну фінансових результатів
Формування висновків і пропозицій	Підготовка аналітичної довідки для керівництва з рекомендаціями щодо покращення фінансового стану підприємства

Джерело: складено авторкою на даними [23].

Результати проведеного аналізу регулярно обговорюються на нарадах керівництва ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» та відіграють помітну роль в ухваленні управлінських рішень. Аналітична інформація використовується при плануванні обсягів реалізації та закупівель, оптимізації витрат, управлінні активами та оцінці фінансової стійкості. Завдяки економічному аналізу ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» забезпечує ефективне функціонування в умовах конкурентного середовища.

На основі даних фінансової звітності ТОВ «АТС» здійснимо аналіз ефективності використання активів за 2023-2024рр. у табл. 2.4. Цей вид аналізу використовується на підприємстві для оцінки ефективності використання наявних ресурсів для формування прибутку.

Таблиця 2.4

Аналіз ефективності використання активів

Показники (станом на кінець періоду)	2023р.	2024р.	Зміна (+;-)
1	2	3	4
Вихідні дані			
Вартість активів, тис. грн.	75 135,5	142 764,2	+67 628,7
Власний капітал, тис. грн.	26 277,9	37 955,2	+11 677,3
Чистий дохід, тис. грн.	127 072,4	322 068,2	+194 995,8
Собівартість реалізованих товарів, тис. грн.	118 039,7	268 666,8	+150 627,1
Валовий прибуток, тис. грн.	9 032,7	53 401,4	+44 368,7
Витрати діяльності, тис. грн.	15 080,8	36 938,5	+21 857,7

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4
Чистий прибуток, тис. грн.	23 591,7	13 595,3	-9 996,4
Показники рентабельності			
Рентабельність активів	31,4	9,5	-21,9
Рентабельність власного капіталу	89,7	35,8	-53,9
Термін окупності власного капіталу, років	1,1	2,8	+1,7
Рентабельність реалізованих товарів	7,7	19,9	+12,2
Рентабельність продажу	7,1	16,6	+9,5
Рентабельність витрат діяльності	156,4	36,8	-119,6

Джерело: складено авторкою за даними додатків Г.1, Г.2, Г.3.

За результатами проведеного аналізу можемо зробити висновок, що у 2024 році підприємство суттєво збільшило обсяги діяльності: активи зросли на 67,6 млн. грн., а чистий дохід - на 195,0 млн. грн. Проте попри збільшення валового прибутку на 44,4 млн. грн., чистий прибуток зменшився на 10,0 млн. грн., що свідчить про зростання витрат. Витрати діяльності зросли на 21,9 млн грн, що спричинило зниження рентабельності активів з 31,4 % до 9,5 %, а рентабельності власного капіталу - з 89,7 % до 35,8 %.

Термін окупності власного капіталу збільшився з 1,1 до 2,8 років, що свідчить про зниження ефективності капіталовкладень. Водночас покращилися показники рентабельності реалізованих товарів (з 7,7 % до 19,9 %) та рентабельності продажу (з 7,1 % до 16,6 %), що свідчить про позитивні тенденції змін в ціновій політиці або структурі реалізації. Проте рентабельність витрат діяльності суттєво знизилася (на 119,6 в.п.), отже підприємству можна рекомендувати переглянути систему управління витратами.

Аналіз фінансової стійкості підприємства використовується на ТОВ «АТС» для оцінки його здатності своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, підтримувати стабільність діяльності та уникати ризику банкрутства. Також він дозволяє виявити слабкі місця у структурі капіталу та забезпечити ефективне управління фінансовими

ресурсами. У табл. 2.5 проведемо аналіз фінансової стійкості ТОВ «АТС» за даними фінансової звітності за 2022-2024рр.

Таблиця 2.5

Аналіз фінансової стійкості підприємства

Показники (станом на кінець періоду)	2022р.	2023р.	2024р.
1	2	3	4
Власний капітал, тис. грн.	3 381,8	26 277,9	37 955,2
Необоротні активи, тис. грн.	1 482,0	4 727,8	6 309,3
Власні обігові кошти, тис. грн.	1 899,8	21 550,1	31 645,9
Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	0,0	-	-
Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів, тис. грн.	1 899,8	21 550,1	31 645,9
Короткострокові кредити та позики, тис. грн.	15 799,0	18 847,2	34 914,5
Загальний розмір основних джерел покриття запасів, тис. грн.	17 698,8	40 397,3	66 560,4
Запаси, тис. грн.	9 241,9	17 885,1	38 472,7
Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для покриття запасів, тис. грн.	-7 342,1	+3 665,0	-6 826,8
Надлишок, нестача власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань для покриття запасів, тис. грн.	-7 342,1	+3 665,0	-6 826,8
Надлишок, нестача основних джерел для покриття запасів, тис. грн.	+8 456,9	+22 512,2	+28 087,7
Тип фінансової стійкості	0.0.1	1.1.1.	0.0.1

Джерело: складено авторкою за даними додатків Г.1, Г.2, Г.3.

У 2022 році фінансовий стан ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» характеризувався нестачею власних оборотних коштів для покриття запасів, що свідчить про нестійкий тип фінансової стійкості. У 2023 році ситуація суттєво покращилась - обсяг власних обігових коштів перевищив потребу в покритті запасів на 3,7 млн. грн. Це дозволило підприємству досягти абсолютного типу фінансової стійкості, що свідчить про високий рівень платоспроможності та фінансової незалежності. Проте у 2024 році знов відбулося зниження власних оборотних коштів, що призвело до їх нестачі для покриття

запасів у розмірі 6,8 млн. грн. Незважаючи на це, підприємство може забезпечити покриття запасів за рахунок основних джерел покриття запасів (включаючи короткострокові зобов'язання).

Таким чином, підприємство демонструє коливання у рівні фінансової стійкості, що потребує впровадження заходів щодо зміцнення власного капіталу та оптимізації структури фінансування обігових активів.

Для всебічної оцінки доцільно проаналізувати основні елементи, що безпосередньо впливають на формування чистого прибутку або збитку. Аналіз у розрізі двох звітних років (2023 та 2024рр.) дозволить виявити тенденції у фінансово-господарській діяльності ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» та оцінити ефективність управлінських рішень. Даний аналіз наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз основних елементів формування фінансових результатів

Показники	Сума, тис. грн.		Структура елементів формування ЧП, %		Зміна структури, в.п.
	2023 рік	2024 рік	2023 рік	2024 рік	
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід	127 072,4	322 068,2	100,0	100,0	-
2. Собівартість реалізованих товарів	118 039,7	268 666,8	92,9	83,4	-9,5
3. Валовий прибуток	9 032,7	53 401,4	7,1	16,6	+9,5
4. Адміністративні витрати	2 879,2	5 579,8	2,3	1,7	-0,6
5. Витрати на збут	8 853,0	18 491,6	6,9	5,7	-1,2
6. Прибуток від основної операційної діяльності	-2 699,5	29 330,0	-2,1	9,1	+11,2
7. Операційні доходи	30 922,0	701,4	24,3	0,2	-24,1
8. Операційні витрати	3 348,5	12 867,1	2,6	4,0	+1,4
9. Прибуток від операційної діяльності	24 874,0	17 164,3	19,6	5,3	-14,3
10. Фінансові доходи	43,5	37,4	0,2	0,1	-0,1
11. Фінансові витрати	1 325,8	1 888,0	1,0	0,5	-0,5

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
13. Прибуток до оподаткування	23 591,7	15 313,7	18,6	4,8	-13,8
14. Чистий прибуток	23 591,7	13 595,3	18,6	4,2	-14,4

Джерело: складено авторкою за даними додатків Г.2, Г.3.

Проведений аналіз основних елементів формування фінансових результатів ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» за 2023-2024 роки дає змогу охарактеризувати ключові тенденції діяльності підприємства.

У 2024 році можна спостерігати значне зростання чистого доходу майже на 195 млн. грн або на 153,4%, що може вказувати на активізацію комерційної діяльності. Позитивним також можна відзначити зростання валового прибутку майже в 6 разів або на 44,4 млн. грн за рахунок зниження собівартості реалізованих товарів. Частка валового прибутку в структурі доходу збільшилась з 7,1% до 16,6%, що може свідчити про покращення ефективності діяльності.

Прибуток від основної операційної діяльності у звітному році значно зріс: від збитку у 2023 році в сумі 2,7 млн. грн, до прибутку у 2024 році в сумі 29,3 млн. грн, що є результатом зростання обсягів реалізації та оптимізації адміністративних та збутових витрат.

Також можемо спостерігати значне зниження операційних доходів з 30,9 млн. грн. у 2023 році до 0,7 млн. грн. у 2024 році. За інших рівних умов дана зміна значно послаблює загальну фінансову стійкість підприємства. Одночасно відбулось зростання операційних витрат на 9,5 млн. грн, що призвело до зменшення прибутку від операційної діяльності 14,3 в.п. в загальній структурі.

Така динаміка вказує на необхідність перегляду підходів до управління позареалізаційними доходами, оптимізації операційних витрат та мінімізації фінансових ризиків для забезпечення стабільного зростання фінансових результатів у перспективі.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Удосконалення системи обліку у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

Удосконалення обліку є важливим етапом для забезпечення сталого функціонування підприємства в умовах сучасного економічного середовища, враховуючи специфіку діяльності підприємства у сфері оптової торгівлі продуктами харчування. Така діяльність потребує чіткої фіксації господарських операцій, пов'язаних із закупкою, зберіганням та реалізацією товарів. Від ефективності системи обліку залежить не тільки своєчасне подання звітності до контролюючих органів, а також і здатність керівництва приймати оперативні та обґрунтовані управлінські рішення.

В першу чергу, ознайомившись із структурою фінансово-економічного відділу ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС», можна відзначити, що підприємству доцільно провести оцінку завантаженості працівників даного відділу. Це дозволить виявити дублювання обов'язків, надмірне навантаження або недоліки у розподілі обов'язків між працівниками. За результатами даної оцінки може бути прийнято рішення про доукомплектацію штату або перегляд наявних обов'язків працівників та їх перерозподіл [14].

У поточній структурі функції нарахування заробітної плати, відпусток і податкових утримань здійснює заступник головного бухгалтера разом з іншими завданнями. Однак така організація роботи є неефективною з огляду на складність розрахунків заробітної плати, постійні зміни у трудовому та податковому законодавстві, а також закономірність дотримання строків подання звітності. Розподіл обов'язків має бути таким, щоб забезпечити належну якість обліку заробітної плати без надмірного навантаження на ключових працівників бухгалтерії.

Формування фінансової аналітики та внутрішньої управлінської звітності у наявній структурі покладено на бухгалтера з управлінського обліку, що може обмежувати аналітичні можливості відділу.

Також у межах чинної структури повноваження з контролю за обліком і достовірністю звітності фактично покладено на головного бухгалтера. З одного боку даний підхід відповідає поширеній практиці на малих підприємствах, з іншого – не дозволяє забезпечити об'єктивність перевірки.

Отже, зважаючи на те, що ТОВ «АТС» належить до категорії малих підприємств питання розширення штату працівників потребує зваженого підходу. Вважаємо, що у зв'язку з наявним штатом і ресурсами, підприємству не обов'язково терміново збільшувати кількість працівників фінансово-економічного відділу. Підприємству рекомендовано розглянути можливість введення посади внутрішнього аудитора на умовах часткової зайнятості або передача даної ділянки на аутсорсинг для оптимізації структури даного відділу [6].

Такі заходи дозволять не тільки забезпечити відповідність організаційної структури сучасним вимогам ведення обліку, а й уникнути необґрунтованих витрати на утримання надмірної кількості персоналу, що є важливим для малого підприємства.

Наступним кроком для вдосконалення обліку на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» є актуалізація облікової політики.

Востаннє облікову політику підприємства оновлювали у 2018 році, отже її перегляд та оновлення, з урахуванням змін у законодавстві та НП(с)БО, є необхідним. Підприємству можна рекомендувати розглянути можливість застосування скороченого плану рахунків, що дозволить спростити облік та зменшити адміністративне навантаження.

Враховуючи розвиток цифрових технологій та зміни, що набули чинності з 2023 року щодо електронного документообігу, в обліковій політиці також слід визначити порядок роботи з електронними документами. Облікова політика має чітко

регламентувати порядок використання електронних документів, визначати правила їх архівування та зберігання [5].

Проаналізувавши наявну облікову політику ТОВ «АТС», рекомендовано включити в облікову політику чіткі положення щодо створення та використання резервів сумнівних боргів. Згідно з нормами ПКУ, навіть для малих підприємств є необхідність створювати дані резерви, оскільки це дозволяє не тільки дотримуватись вимог податкового законодавства, а й забезпечувати більш точну оцінку фінансового стану компанії [3].

Відповідно до НП(с)БО 7 підприємство має право здійснювати переоцінку активів, тож доцільно включити до облікової політики положення, які регулюватимуть порядок їх переоцінки.

Щодо загальних підходів до ведення обліку можна виокремити такі недоліки:

- застосування однакового способу нарахування амортизації до всіх об'єктів;
- відсутність здійснення та обліку ремонтів основних засобів;
- відсутність обліку лікарняних;
- відсутність обліку військовозобов'язаних.

Розглянемо детальніше кожен з цих недоліків та проаналізуємо, які рішення доцільно прийняти підприємству для покращення обліку.

Наразі на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» застосовується прямолінійний метод нарахування амортизації для всіх груп основних засобів, що, зважаючи на специфіку діяльності підприємства, не є доцільним. Це дійсно спрощує облік, проте не відображає реальний знос та втрату корисності активів, що може впливати на показники фінансової звітності та точність фінансового аналізу.

Відповідно до п.26 НП(с)БО 7 підприємство має право самостійно обирати методи амортизації активів залежно від характеру їх використання. Отже підприємству можна рекомендувати розглянути можливість застосування наступних методів нарахування амортизації:

- для групи 104 «Машини та обладнання», до якої підприємство відносить комп'ютери та електронну техніку, доцільно обрати метод зменшення залишкової вартості;

- для групи 105 «Транспортні засоби» рекомендовано обрати виробничий метод, що базується на фактичному пробігу;

- для груп 106 «Інструменти, прилади та інвентар» та 1091 «Інші основні засоби» доречне застосування прямолінійного методу нарахування амортизації, який визначено чинною обліковою політикою.

Можна виокремити такі переваги та недоліки застосування даних методів амортизації для ТОВ «АТС» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Переваги та недоліки застосування різних методів амортизації для різних груп ОЗ

Метод амортизації	Переваги	Недоліки
1	2	3
Прямолінійний	Простота розрахунку, рівномірний розподіл витрат на амортизацію протягом усього строку використання об'єкта	Метод не враховує, що найбільші вигоди від експлуатації і мінімальні витрати на ремонт припадають на перші роки експлуатації об'єкта
Зменшення залишкової вартості	Враховується моральний знос об'єкта і фактор підвищення витрат на його ремонт	Відносна складність розрахунку та обов'язкова наявність ліквідаційної вартості об'єкта
Виробничий	Включення до витрат точнішої суми амортизації об'єктів, що беруть участь у перевезенні товарів	Можливі труднощі при визначенні загального обсягу товарів

Джерело: складено авторкою за даними [44].

Як для підприємства, яке займається оптовою торгівлею продуктами харчування, належний стан основних засобів ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» є надзвичайно важливим. Об'єкти основних засобів під впливом різних чинників змінюють свої

технічні властивості та якість. Ці наслідки можна подолати лише за допомогою своєчасного проведення різних ремонтних робіт [10].

Відсутність належної системи контролю стану основних засобів та обліку ремонтних операцій може призводити до суттєвих викривлень у фінансовій звітності а також знижувати ефективність господарської діяльності підприємства. Холодильне обладнання, транспортні засоби та стан складських приміщень ТОВ «АТС» мають безпосередній вплив на якість товарів та потребують регулярного технічного обслуговування. Вихід з ладу будь-якого з цих елементів може спричинити зупинку діяльності або псування товарів, що стане причиною значних фінансових збитків.

Відсутність належного обліку ремонтних операцій на підприємстві може призвести до багатьох негативних наслідків. В першу чергу це ускладнює процес планування витрат і може призводити до виникнення непередбачених витрат. Також відсутність систематичного обліку унеможлиблює проведення якісного аналізу ефективності використання основних засобів та може мати негативний вплив на фінансові результати підприємства.

Для правильного відображення даних господарських операцій необхідне належне документальне підтвердження шляхом формування Акту приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів.

Згідно з НП(с)БО 7 «Основні засоби» капітальні ремонти, які поліпшують об'єкти чи продовжують термін його корисного використання збільшують первісну вартість основних засобів, що дає можливість більш точно відобразити фінансовий стан підприємства у звітності.

У бухгалтерському обліку витрати на капітальні ремонти у періоді їх здійснення групують за дебетом субрахунків 151 та 152, а після закінчення робіт суму витрат відносять у дебет відповідних субрахунків 10 рахунку на збільшення його первісної вартості. Типові господарські операції з обліку поліпшень основних засобів наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Типові господарські операції з обліку поліпшень основних засобів

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
Списано вартість будівельних матеріалів, використаних в ході ремонтних робіт	152	205
Нараховано зарплату робітникам, зайнятих в ході ремонтних робіт	152	661
Нараховано ЄСВ на зарплату робітників, зайнятих в ході ремонтних робіт	152	651
Відображено вартість послуг сторонньої організації	152	631
Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
Сплачено вартість послуг сторонньої організації	631	311
Відображено збільшення первісної вартості об'єкта основних засобів на суму витрат на поліпшення	104	152

Джерело: складено авторкою за даними [4].

Витрати на поточний ремонт згідно з НП(с)БО 7 «Основні засоби включаються до витрат звітного періоду а отже, дані витрати мають безпосередній вплив на фінансовий результат, зменшуючи прибуток підприємства. Відповідно до НП(с)БО 16 витрати на ремонт і технічне обслуговування основних засобів можуть бути включені до собівартості товарів, загальновиробничих, адміністративних, збутових або інших операційних витрат. Типові господарські операції з обліку ремонтів основних засобів наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Типові господарські операції з обліку ремонтів основних засобів

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Списано вартість запчастин, використаних в ході ремонтних робіт	93	207
Нараховано зарплату автомеханіка	93	661

Продовження таблиці 3.3

1	2	3
Нараховано ЄСВ на зарплату автомеханіка	93	651
Списано ремонтні витрати на фінансовий результат	791	93

Джерело: складено авторкою за даними [4].

Отже, впровадження системи обліку ремонтів основних засобів є необхідним для забезпечення стабільності діяльності ТОВ «АТС». Для малого підприємства важливо почати з простих, але ефективних рішень, які у майбутньому допоможуть уникнути помилок у звітності і оптимізувати витрати. Підприємству можна рекомендувати розпочати роботу над цим питанням з проведення інвентаризації основних засобів та оцінки їх технічного стану. Після цього слід розробити внутрішній регламент, згідно з яким буде встановлено проведення ремонтів, відповідальних осіб та правила документування витрат. Також, в умовах військового стану, підприємству доцільно розглянути можливість формування резервів для капітального ремонту та відновлення основних засобів на випадок непередбачуваних обставин [17].

Облік лікарняних виплат також займає важливе місце у системі обліку підприємства. В умовах малого бізнесу, він відіграє вагомий роль у забезпеченні достовірності фінансової звітності, правильному формуванні витрат на оплату праці та дотриманні соціальних гарантій працівників.

Відповідно до українського законодавства, зокрема Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [32] та Податкового кодексу України, витрати на оплату перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок роботодавця повинні бути належним чином відображені в обліку. Невідображення або неправильне відображення цих витрат може призвести до спотворення фінансових результатів, порушення принципу відповідності доходів і витрат та потенційних санкцій з боку контролюючих органів.

З точки зору організації обліку, ефективна робота з лікарняними починається з належного документообігу. Вчасне подання працівником листка непрацездатності, його перевірка та реєстрація в обліку є першою умовою для достовірного обліку. Також аналітичний облік лікарняних у розрізі працівників, підрозділів або посад дозволяє забезпечувати зворотній зв'язок для управління персоналом: якщо певна група працівників систематично перебуває на лікарняному, це може свідчити про надмірне навантаження або неефективну організацію праці.

У ході досліджень було виявлено, що впровадження обов'язкових оплачуваних лікарняних призводить до покращення якості фінансової звітності компанії шляхом зменшення кількості суттєвих помилок. Це пояснюється підвищенням морального духу працівників, зниженням явища присутності на роботі під час хвороби та покращенням якості введення даних до систем бухгалтерського обліку. Компанії, які впроваджують такі політики, спостерігають зменшення витрат на аудит та скорочення часу, необхідного для проведення аудиторських перевірок. Це вказує на підвищення ефективності та прозорості фінансових процесів [50].

Таким чином, впровадження чітких процедур обліку лікарняних виплат не лише забезпечує відповідність законодавчим вимогам, але й сприяє підвищенню якості фінансової звітності, зменшенню ризиків та покращенню управлінських процесів на підприємстві.

Для обліку лікарняних ТОВ «АТС» варто використовувати такі субрахунки:

- 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» - для обліку коштів, які надходять з ПФУ для виплати лікарняних на спецрахунок в банку;
- 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами» - для обліку дебіторської заборгованості ПФУ після подачі заяви-розрахунку;
- 663 «Розрахунку за іншими виплатами» - для обліку заборгованості перед працівниками за лікарняними;
- 949 «Інші витрати операційної діяльності» - для обліку суми нарахованих лікарняних за перші 5 днів за рахунок підприємства [24].

Типові господарські операції з обліку лікарняних наведено у табл. 3.4. Таблиця 3.4

Типові кореспонденції з обліку лікарняних

Зміст господарської операції	Д-т	К-т
1	2	3
Нараховано оплату перших 5 днів тимчасової непрацездатності	949	663
Нараховано допомогу по тимчасовій непрацездатності	378	663
Утримано ПДФО з суми лікарняних	663	641
Утримано ВЗ з суми лікарняних	663	642
Нараховано ЄСВ на суму лікарняних	949	651
Перераховано ПДФО з суми оплати перших 5 днів хвороби	641	311
Перераховано ВЗ з суми оплати перших 5 днів хвороби	642	311
Перераховано ЄСВ з суми оплати перших 5 днів хвороби	651	311
Перераховано на поточний рахунок працівника оплату перших 5 днів хвороби	663	311
Отримано допомогу по тимчасовій непрацездатності від ПФУ	315	378
Перераховано ПДФО з суми допомоги	641	315
Перераховано ПДФО з суми допомоги	642	315
Перераховано ПДФО з суми допомоги	651	311
Перераховано працівнику допомогу по тимчасовій непрацездатності	663	315

Джерело: складено авторкою за даними [21].

Узагальнюючи, що належна організація обліку лікарняних виплат забезпечує кілька ключових переваг для підприємства: достовірність фінансової звітності, мінімізацію податкових ризиків, підвищення прозорості витрат на оплату праці та ефективність управління трудовими ресурсами. У комплексі ці фактори створюють основу для фінансової стабільності підприємства та підвищення якості управлінських рішень.

Питання обліку військовозобов'язаних працівників набуває особливого значення для забезпечення належного функціонування підприємств в сучасних умовах. Згідно з чинним законодавством України, ведення військового обліку є обов'язковим для всіх підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності та розміру, включаючи малі підприємства. ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС», як мале підприємство, не є винятком з цих вимог, а їх недотримання може призвести до адміністративної відповідальності, фінансових втрат та дестабілізації операційної діяльності підприємства.

Відповідно до ст. 34 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» на керівників підприємств покладено персональний облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів [31]. За порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію в особливий період (в період воєнного стану в Україні) на посадових осіб накладається штраф у розмірі від двох тисяч до трьох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [12].

Операційні ризики, пов'язані з відсутністю такого обліку, включають непередбачувані кадрові зміни внаслідок мобілізації, порушення трудових процесів та планування виробництва, а також проблеми з виконанням договірних зобов'язань. У фінансовому вимірі це призводить до витрат на заміщення персоналу, штрафних санкцій і зниження рентабельності.

Для забезпечення відповідності законодавчим нормам та збереження безперервності бізнес-процесів, ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» рекомендовано впровадити внутрішній реєстр військовозобов'язаних працівників (додаток Я), систематично оновлювати дані, а також організувати комунікацію з відповідними органами.

Належне ведення військового обліку є не лише вимогою законодавства, а й ключовим фактором підвищення якості облікової політики підприємства в умовах воєнного стану, що дозволяє мінімізувати ризики та підтримати стабільність кадрового потенціалу.

3.2. Напрями покращення контролю та аналізу у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС»

Сьогодні забезпечення ефективної системи контролю та аналізу є необхідною передумовою стабільного функціонування малого підприємства. своєчасне виявлення ризиків, відхилень та невідповідностей у процесах обліку, аналізу та контролю має важливе значення як для управління, так і для дотримання нормативно-правових вимог. Удосконалення відповідних механізмів дозволяє підприємству зменшити ймовірність фінансових втрат, покращити управлінську звітність та адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Як було зазначено, малі підприємства, зокрема ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС», є особливо чутливими до внутрішніх загроз таких як шахрайство, помилки у веденні обліку та неефективне управління. У зв'язку з цим впровадження дієвої системи внутрішнього контролю виступає не лише засобом мінімізації ризиків, а й ключовою умовою для забезпечення фінансової стійкості, підвищення довіри до діяльності суб'єкта господарювання та підтримки прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

У ТОВ «АТС» внутрішній контроль забезпечується бухгалтерським контролем в особі головного бухгалтера а також шляхом проведення інвентаризацій залишків товарів.

Головний бухгалтер безпосередньо відповідає за ведення обліку та складання фінансової звітності. Якщо ця ж особа здійснює контроль за власною роботою, це створює очевидний конфлікт інтересів, що суперечить принципу незалежності контролю. Така ситуація знижує об'єктивність та підвищує ризик приховування помилок або маніпуляцій. Контроль вимагає нейтрального, скептичного погляду на внутрішні процеси підприємства. Головний бухгалтер, який залучений до щоденних операцій, може не помічати або ігнорувати відхилення, що шкодить ефективності системи контролю. Тому, вважаємо, що підприємству доцільно рекомендувати

періодично проводити зовнішній контроль у вигляді аудиторських перевірок для об'єктивності складеної звітності та контролю правильності обліку господарських операцій.

Також за наданими даними наявні такі особливості здійснення інвентаризацій:

- планові інвентаризації проводяться у період у період з 15 вересня по 15 жовтня (для сезонних овочів та фруктів українського виробництва коли завершується основна хвиля реалізації літнього врожаю) та з 15 січня по 15 лютого (для імпортних цитрусових та екзотичних фруктів коли закінчується святковий період і попит знижується);
- обліковою політикою передбачено можливість проведення позапланових інвентаризацій у разі зміни матеріально-відповідальної особи або при підозрі нестач чи розкрадання, проте фактично такі інвентаризації не здійснюються;
- до складу інвентаризаційної комісії включають головного бухгалтера, його заступника та завідувача складом.

Організація інвентаризацій на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» має як позитивні, так і негативні аспекти.

До позитивних аспектів можна віднести те, що планові інвентаризації проводяться у два ключові періоди року. Такий підхід дозволяє врахувати специфіку товарообігу та зменшити ризик знецінення або псування товарів.

До недоліків можна віднести те, що хоч в обліковій політиці підприємства передбачено можливість проведення позапланових інвентаризацій, фактично такі інвентаризації не проводяться. Це вказує на формальний підхід до виконання внутрішнього контролю і створює ризики викривлення облікових даних та втрати активів.

Також недоліком є фактична відсутність інвентаризацій у період з 15 лютого по 15 вересня, тобто протягом 7 місяців, що створює велику прогалину у контролі залишків. Відповідно до п. 7 розділу I Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань, підприємство має самостійно визначати періодичність інвентаризацій з

урахуванням специфіки діяльності та складу активів [39], проте для продуктів харчування рекомендованою практикою вважається щомісячна або принаймні щоквартальна інвентаризація.

Та найбільш вагомим недоліком є включення до складу інвентаризаційної комісії завідувача складом. Згідно з вимогами Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань, до складу інвентаризаційної комісії не можуть входити особи, які безпосередньо відповідають за збереження матеріальних цінностей, тобто матеріально-відповідальні особи [39]. Отже, включення завідувача складу до інвентаризаційної комісії суперечить принципу об'єктивності та незалежності перевірки. Його участь можлива лише як матеріально відповідальної особи поза межами складу комісії.

На основі виявлених недоліків доцільно надати такі рекомендації щодо вдосконалення системи внутрішнього контролю запасів, з урахуванням вимог законодавства та специфіки діяльності підприємства:

- переглянути графік проведення інвентаризацій та запровадити щонайменше щоквартальні інвентаризації, а у високосезонні періоди – за можливості, щомісячні перевірки залишків товарів на складах. Такий підхід дозволить вчасно виявляти псування, втрати або розбіжності в обліку, що є особливо актуальним для товарів, що швидко псуються;

- забезпечити активне використання позапланових інвентаризацій у разі зміни матеріально відповідальної особи, підозри нестачі, пошкодження або порушення умов зберігання;

- забезпечити незалежність та об'єктивність складу інвентаризаційної комісії.

Пропозицію щодо оптимального складу інвентаризаційної комісії та розподілу обов'язків під час здійснення інвентаризації у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» наведено у табл. 3.5. Даний спосіб формування складу інвентаризаційної комісії дозволить забезпечити об'єктивність перевірок а також належне документування фактів відхилень у обліку.

Таблиця 3.5

Пропозиція складу інвентаризаційної комісії для перевірки запасів у ТОВ «АТС»

Посада	Участь у комісії	Обов'язки
Головний бухгалтер	Голова комісії	Організовує роботу інвентаризаційної комісії, перевіряє правильність оформлення первинних документів, звіряє результати інвентаризації з даними бухгалтерського обліку та бере участь у складанні підсумкового акта. У разі виявлення розбіжностей ініціює їх документальне оформлення та подальше коригування облікових даних.
Заступник головного бухгалтера	Член комісії	Проводить перевірку окремих об'єктів, заповнює інвентаризаційні описи, відповідає за правильність і повноту фіксації виявлених надлишків чи нестач, допомагає у підготовці звітних форм та пояснень.
Операційний директор	Член комісії	Забезпечує дотримання внутрішніх регламентів, координує взаємодію між структурними підрозділами, у разі виявлення відхилень бере участь у з'ясуванні причин та прийнятті управлінських рішень щодо усунення порушень

Джерело: складено авторкою

Результати інвентаризації повинні своєчасно відображатись у обліку, а виявлені недоліки - аналізуватись та усуватись. Бажано після кожної інвентаризації аналізувати повторювані помилки або порушення і впроваджувати відповідні заходи.

Налагодження регулярної, об'єктивної та документально оформленої інвентаризації на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» дозволить зменшити втрати, підвищити точність облікових даних і забезпечити ефективний контроль над товарами, що є важливим у сфері торгівлі продуктами харчування.

Здійснення аналізу діяльності ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» включає комплекс різноманітних методів, які дозволяють оцінити фінансовий стан, ефективність використання ресурсів та конкурентоспроможність підприємства. Серед основних

видів аналізу, що застосовуються, можна виділити фінансовий аналіз, аналіз ліквідності, платоспроможності, рентабельності, а також аналіз ділової активності. Перевагою здійснення цих видів аналізу на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» є можливість комплексної оцінки діяльності підприємства з урахуванням його специфіки як малого підприємства, що функціонує в сфері оптової торгівлі продуктами харчування. Результати аналізу сприяють прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації витрат, підвищення операційної ефективності та покращення фінансової стійкості.

ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» можна рекомендувати розширити систему аналізу діяльності за рахунок впровадження стратегічних методів оцінки, а також посилити контроль за грошовими потоками. Це дозволить не лише більш точно прогнозувати розвиток підприємства, а й забезпечити ефективне управління ризиками, що особливо актуально в умовах нестабільного економічного середовища. Для підвищення ефективності аналізу управлінських даних на ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» доцільно впровадити використання аналітичних інструментів, а саме ABC-, XYZ-аналізу, що сприятиме підвищенню ефективності обліку, зменшенню втрат і раціоналізації процесів закупівлі та зберігання товарів.

Отже, сучасний підхід до аналізу діяльності ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» включає необхідні базові методи, які допомагають підтримувати стабільність і приймати оперативні рішення, але потребує подальшого розвитку і впровадження більш комплексних інструментів для підвищення загальної ефективності управління.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні засади, методичні підходи та практичні аспекти обліку, контролю та аналізу господарської діяльності малого підприємства. За результатами дослідження можна зробити такі висновки:

1. Малі підприємства є важливою одиницею економіки країни, оскільки вони відіграють значну роль у формуванні ВВП, забезпеченні зайнятості населення, розвитку інновацій та конкурентного ринкового середовища. Малі підприємства є більш гнучкими, а отже здатні швидко адаптуватися до ринкових змін та є стійкими до кризових явищ. В умовах військового стану в Україні значущість малих підприємств зросла. Попри важливість малих підприємств є проблеми, що перешкоджають їх належному функціонуванню, а саме: фінансові бар'єри, організаційні та кадрові проблеми, нестабільність регуляторного середовища. Державна підтримка у вигляді впровадження спрощених систем оподаткування, грантових програм та зменшення податкового навантаження активно сприяють зростанню та зміцненню даного типу підприємств. Європейський Союз активно підтримує малий бізнес через численні фінансові, консультаційні та освітні програми. Наприклад, у межах програми Single Market Programme передбачено гранти, мікрофінансування, участь у програмах розвитку інновацій, захист прав споживачів і підтримку цифровізації. Також діють програми Horizon Europe, EU4Business та Erasmus for Young Entrepreneurs, які відкривають нові можливості для українських малих підприємств.

2. Нормативно-правова база забезпечення обліку в Україні поділяється на три рівні: закони та кодекси, нормативні акти та акти, що регулюють конкретні питання обліку та звітності. Важливими законодавчими джерелами для малих підприємств є Податковий кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», МСФЗ для МСП, НП(с)БО.

3. Облік відіграє важливу роль у діяльності малих підприємств. Він є основою для забезпечення стабільного фінансового стану та розвитку суб'єкта господарювання. Малі підприємства згідно з Податковим кодексом України можуть на власний розсуд обирати: систему оподаткування (загальна або спрощена), форму бухгалтерського обліку (журнальна, проста, спрощена або автоматизована) та форми звітності (повна або спрощена). У своїй діяльності малі підприємства можуть використовувати міжнародні стандарти обліку та звітності на власний розсуд, але в такому випадку їх позбавляють права на подання скороченої фінансової звітності.

Запровадження ефективної системи внутрішнього контролю є ключовою умовою для забезпечення фінансової стабільності малих підприємств, зміцнення довіри до їх діяльності та прийняття зважених управлінських рішень.

Зміст скорочених звітних форм обмежує інформативність даних, що ускладнює повноцінне аналітичне дослідження фінансово-господарської діяльності підприємств. Це зумовлює необхідність застосування адаптованих підходів до економічного аналізу, що враховують специфіку спрощених форм і дозволяють об'єктивно оцінити фінансовий стан, платоспроможність та ефективність діяльності малих підприємств.

4. Досліджуване підприємство ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» за всіма показниками протягом 2022-2024 рр. відповідає категорії малих підприємств. Облік ведеться із застосуванням загальної системи оподаткування. ТОВ «АТС» має стабільну організаційну структуру та облікову політику, яка в цілому відповідає вимогам законодавства, проте вимагає оновлення. Облікову політику сформовано з урахуванням специфіки діяльності підприємства, а отже вона здатна забезпечити повноту та достовірність облікової інформації. Для автоматизації обліку на підприємстві використовують спеціальне програмне забезпечення, що значно підвищує ефективність облікових процесів.

У ході аналізу фінансової звітності ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» за 2022- 2024 рр. було виявлено позитивну динаміку основних показників оскільки чистий дохід, валових прибутків, активи та власний капітал у досліджуваному періоду

збільшилися. Разом з цим спостерігалось зниження рентабельності в 2024 році, що пов'язане зі збільшенням собівартості товарів. Дані зміни вказують на необхідність посилення контролю за витратами та пошуку шляхів їх оптимізації.

5. У процесі дослідження встановлено, що бухгалтерський облік на підприємстві організований відповідно до чинного законодавства України та на підставі НП(с)БО. Для ведення обліку на підприємстві застосовується загальний план рахунків. Облік ведеться з допомогою програм 1.C:Бухгалтерія (версія 8.3), «Клієнт-Банк», Вчасно, MEDoc. Однак в ході дослідження було виявлено ряд недоліків, які свідчать про необхідність його вдосконалення:

- недостатньо деталізований облік витрат, що ускладнює аналіз ефективності діяльності підприємства;
- облік амортизації здійснюється без врахування достатнього аналітичного розподілу за видами основних засобів, що знижує точність розрахунків витрат;
- відсутній резерв сумнівних боргів, що викликає неточності у обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами.

У зв'язку з переліченими недоліками підприємству доцільно вдосконалити облікову політику підприємства в частині деталізації аналітичного обліку. Також можна рекомендувати підприємству відмовитись від застарілого програмного забезпечення, яке втратило офіційну підтримку в Україні.

6. Виявлено, що елементи внутрішнього контролю на підприємстві наявні, але не мають належної систематизації. Контрольні процедури здійснюються епізодично, переважно у формі перевірок правильності заповнення первинних документів та підготовки фінансової звітності. Відсутність чітко визначених етапів внутрішнього контролю знижує ефективність виявлення та запобігання помилкам і порушенням. З метою вдосконалення цієї функції запропоновано розробити внутрішні регламенти та інструкції щодо здійснення контролю, а також забезпечити регулярність проведення перевірок.

У результаті аналізу фінансової звітності ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» встановлено, що підприємство упродовж аналізованого періоду є прибутковим. Основні показники платоспроможності, ліквідності та ділової активності залишаються на задовільному рівні. Разом із тим, у 2024 році зафіксовано зниження рентабельності, що пояснюється зростанням виробничих витрат, зокрема витрат на сировину, енергоносії та логістику. Це свідчить про потребу посилити контроль за витратами та підвищити ефективність використання ресурсів. Аналіз також показав, що підприємство чутливо реагує на коливання ринкових цін на сільськогосподарську продукцію. Тому доцільним є більш регулярне проведення внутрішньогосподарського аналізу з метою вчасного виявлення змін у структурі витрат і впливу зовнішніх факторів на фінансові результати.

7. Удосконалення системи обліку є важливою умовою ефективного розвитку, тому ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» було запропоновано такі рішення:

- оптимізація структури фінансово-економічного відділу;
- оновлення облікової політики;
- застосування методів нарахування амортизації залежно від групи основних засобів;
- проведення регулярного огляду і ремонту основних засобів;
- впровадження обліку лікарняних та обліку військовозобов'язаних.

8. Удосконалення контролю та аналізу у ТОВ «АГРО ТРЕЙД СЕРВІС» можливе шляхом:

- періодичного залучення зовнішніх аудиторів для перевірки об'єктивності складеної звітності;
- перегляду графіку проведення інвентаризацій з врахуванням специфіки діяльності підприємства;
- забезпечення незалежності та об'єктивності складу інвентаризаційної комісії;
- розширення системи аналізу діяльності та посилення контролю за грошовими потоками.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що бухгалтерський облік, внутрішній контроль і економічний аналіз є ключовими елементами управління малим підприємством. Їх якісна організація забезпечує прозорість, ефективність і конкурентоспроможність підприємства в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушко Р., Скрипник С., Очеретько Л. Особливості бухгалтерського обліку в малому та середньому бізнесі. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 8(8). С. 644 – 655. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8\(8\)-644-655](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8)-644-655)

2. Банера Н. П., Гелей Л. О. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва: оцінка та шляхи підвищення інформативності показників. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. №1 (71). С. 55-62. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4308/1/12%20%d0%91%d0%b0%d0%bd%d0%b5%d1%80%d0%b0%20%d0%9d.%d0%9f.pdf>

3. Боярова О. А., Кузик Н. П. Резерв сумнівних боргів як обачний інструмент впливу на діяльність підприємства. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/rezerv-sumnivnih-borgiv-yak-obachniy-instrument-vplivu-na-diyalnist-pidpriemstva.html> (дата звернення 14.05.2025).

4. Вороная Н., Чернишова Н., Нестеренко М. Поліпшення і ремонт основних засобів. *iFactor*. URL: https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2017/november/issue-94/article-32190.html?srsId=AfmBOopoRweQZkD9ZNNCjSCjutf1hW4yU80eNwVBDlBPcCb2B_j0J3Lk (дата звернення 15.05.2025).

5. Годнюк, І., Шевчук, Н. Облікова політика та її вплив на діяльність підприємства в умовах воєнного стану. *Економічні горизонти*. 2023. № 2(24). С.110–119. URL: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281235](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281235) (дата звернення 14.05.2025).

6. Головаш Л. В., Чернявська Ю. Б., Школярєнко Ю. О. Аутсорсинг функції внутрішнього аудиту, переваги для клієнта. *Маркетингові стратегії, підприємництво і торгівля : сучасний стан, напрямки розвитку*. 2022. С. 354-356. URL: <http://ndekc.lviv.ua/pdf/28.pdf#page=354>

7. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

8. Губарик О. М., Іванова Д. В. Проблематика обліку та контролю доходів і витрат на малих підприємствах. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. № 11. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-09-01>

9. Дерій В.А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2010. № 2 (17). С. 77- 83. URL: <https://surl.li/ppslhn>

10. Замкова І. В., Мацьків Г. В. Облік ремонтів основних засобів суб'єктів господарювання. *Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри* : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції. (Миколаїв, 30-31 травня 2024 року). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 173-175. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/18163/1/prodovolcha-bezpeka-ukrayini-2024-173-175.pdf>

11. Запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/zaprovadzhennja-mizhnarodnih-standartiv-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення: 03.05.2025).

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

13. Колесніченко А. С. Компаративний аналіз форми фінансової звітності «Баланс» для малих та середніх підприємств. *Фінанси України*. 2022. № 10. С. 115-125. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/bd36634e-d7c0-4865-a2c1-80c82fe716c6/content>

14. Коцур А., Островерхов В., Дяків О., Прохоровська С. Аудит персоналу та HR-аналітика як інструменти ефективного управління персоналом організації. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2024. № 29. С. 87-93. URL: <http://rarrpsu.wunu.edu.ua/index.php/rarrpsu/article/view/548/579>

15. Красота О. В., Кір'єв І. С. Особливості розвитку малого підприємництва в умовах порушення макроекономічної стабільності. *Ефективна економіка*. 2021. № 2.

URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/100.pdf

16. Кріль А. Ю. Доцільність впровадження системи внутрішнього контролю суб'єктами малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-148>

17. Левицька А. Особливості обліку витрат на поліпшення та ремонт основних засобів. *Молодь, наука, бізнес* : тези доповідей Всеукраїнської студ. інтернет-конф. (Миколаїв, 02-03 жовтня 2024 року). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 217-219. URL: <https://surl.li/avkhiw>.

18. Лисенко А. М. Складові елементи методики аналізу фінансової звітності малого підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. № 4. С. 120-125. URL: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-4-45>

19. Литвиненко Н. Оподаткування ТОВ в Україні – Системи оподаткування для ТОВ: податки і збори 2025. *Бухгалтерські послуги – БухУа, аудит і податкові консультації*. URL: <https://buh.ua/ua/taxation-of-llc> (дата звернення: 22.04.2025).

20. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП) : Стандарт Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 01.01.2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_063#Text

21. Міщенко К. Лікарняні: PRO податки та бухоблік. *FactorAcademy*. URL: <https://factor.academy/blog/likarnyani-pro-podatki-ta-buxoblik/> (дата звернення: 16.05.2025).

22. Нестерович П. Є. Особливості аудиту діяльності малих підприємств. *Сучасні проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах військового стану* : тези доповідей підсумкової студ. конф. ФМОІТ, присвяченої 81-річниці визволення міста Одеси від фашистських загарбників. (Одеса, 07-11 квітня 2025 року). Одеса : ОНЕУ, 2025. С. 373-374.

23. Новіков В. В. Організаційні та методичні аспекти економічного аналізу в малих підприємствах. *«Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка»*. 2024. № 22.

C. 118-125. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.22.13>

24. Онищенко В., Постернак М. Бухоблік нарахування лікарняних. *Головбух*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7321-narahuvannya-lkarnyanih-provodki> (дата звернення: 16.05.2025).

25. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart> (дата звернення: 03.05.2025).

26. Офіційний сайт Державної служби статистики України: Показники діяльності суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва у 2010-2023 роках URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.04.2025)

27. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

28. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2021 р. № 450. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-%D0%BF#Text>

29. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

30. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2473-19>

31. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#n680>

32. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.

33. Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) : Рішення РНБО від 15.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0020525-23#n2>

34. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р.

№ 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

35. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» : Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text>

36. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>

37. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

38. Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті : Постанова Правління Національного банку України від 02.01.2019 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19#Text>

39. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

40. Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів : Постанова Кабінету міністрів України від 30.12.2022 р. № 1487. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-%D0%BF#Text>

41. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text>

42. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

43. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>

44. Редакція UTEKA. Методи нарахування амортизації основних засобів. *Календар бухгалтера*. URL: <https://services.uteka.ua/ua/publication/data-16-dannie-dlya-raschetov-58-metody-nachisleniya-amortizacii-osnovnyx-sredstv> (дата звернення 14.05.2025).

45. Савик М. Загальна та спрощена система оподаткування: відмінності. *monefy.ua* - Бухгалтерський і фінансовий сервіс для ІТ ФОП та ІТ компаній України. URL: <https://monefy.ua/blog/zagalna-ta-sproshena-sistemama-opodatkovannya-vidminnosti/> (дата звернення: 22.04.2025).

46. Смірнова І. В., Смірнова Н. В. Вплив інформаційних технологій на організацію та ведення обліку на підприємствах малого бізнесу. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства*. 2021. С. 406-408. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/ec00615c-0853-4f07-ba23-1140a08ee4fe/content>

47. Указ Президента України №184/2020. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1842020-33629> (дата звернення: 04.05.2025).

48. Чушак-Голобородько А., Гориславець П., Побурко О., Шрамко С. Проблеми малого бізнесу в Україні та шляхи їх подолання. *Галицький економічний вісник*. 2021. №4 (71). С. 69-76. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/36268/2/GEJ_2021v71n4_C_hushak_Holoborodko_A-Problems_of_small_69-76.pdf

49. Funding opportunities for small businesses. *European Commission*. URL: <https://surli.cc/auekgo> (дата звернення: 20.04.2025).

50. Koch, Adam S. and Liang, Yi, Taking a Sick Day: The Effect of Paid Sick Leave Mandates on Financial Reporting Outcomes. *SSRN*. 2023. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4641353>

ДОДАТКИ